

ВІСНИК

THE JOURNAL

-VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно - політичний місячник

З М І С Т

З. Карбович — Християнство й націоналізм; Церква й Держава	1
С. Корнич — Стан Унії	5
Марія Барандій — Колискова (поезія)	7
Д-р Роман В. Кухар — На українських слідах в польській літературі	8
Лев Шанковський — Козаки та козацька проблема. (Закінчення)	11
Богдан Коринт — Американська тактика у партизанській війні	15
Михайло Мельниченко — Анна Регіна (поезія)	16
Леонід Полтава — Як встановлювано комуністичну владу в Катеринославі	17
В. Давиденко — Нарешті заговорили	19
В. Ласовський — Незабутні дні	23
Маніфест про скликання СКВУ	26
Деклярація українських самостійницьких політичних організацій у справі співпраці в системі УККА	27
О. Керч — Гарний світ у творах В. Гайдарівського	30
В. Гаврилюк — Якщо це дебют — він рішуче вдалий	31
Софія Наумович — „Пам'ятник нетривалий”	32
П. Печальний — Куди прямуєш, лисе?	32
Заклик ГУ ООЧСУ в справі збірки на УНФонд	33
В альбом контактовцям	34

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

ОБ'ЄДНАННЯ ЖІНОК

Організації Оборони Чотирьох Свобід України

ПОВІДОМЛЯЄ, ЩО

11 і 12 БЕРЕЗНЯ 1967 Р. В НЮ ЙОРКУ

**HOTEL COMMODORE — 42nd STREET AND LEXINGTON AVENUE
NEW YORK, N. Y. 10017**

ВІДБУДЕТЬСЯ

І-ий З'їзд ОЖ ООЧСУ

Порядок нарад:

СУБОТА, 11-го БЕРЕЗНЯ 1967 Р.:

1. Реєстрація делегатів і гостей — від 10 до 11 години ранку.
2. Відкриття З'їзду — година 11-та перед полуднем.
3. Вибір Президії.
4. Вибір Комісій.
5. Доповідь п. Уляни Целевич: „Наші завдання”.
6. Прийняття статуту.

НЕДІЛЯ, 12-го БЕРЕЗНЯ 1967 Р.:

7. Доповіді.
8. Вибір Головної Управи ОЖ ООЧСУ.
9. Вибір Контрольної Комісії.
10. Вибір Організаційного Суду.
11. Затвердження бюджету Головної Управи ОЖ ООЧСУ на 1967/1968.
12. Схвалення резолюцій.
13. Внески й побажання.
14. Закриття З'їзду.

В СУБОТУ 11-го БЕРЕЗНЯ 1967, О ГОД. 7-й ВЕЧОРА

ЗУСТРІЧ-БЕНКЕТ

**В ПРОГРАМІ ЗУСТРІЧІ-БЕНКЕТУ: ВІДКРИТТЯ, СПІЛЬНА
ВЕЧЕРЯ, ПРИВІТИ, МИСТЕЦЬКА ПРОГРАМА.**

ВСТУП НА ВЕЧІРКУ-БЕНКЕТ — 15.00 ДОЛ.

**ЗАПРОШУЄМО УКРАЇНСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ І ШАНОВНЕ
ГРОМАДЯНСТВО ДО УЧАСТІ В З'ЇЗДІ І ЗУСТРІЧІ-БЕНКЕТІ.**

Головна Управа ООЧСУ

ВІСНИК

3. Карбовиз

ХРИСТІАНСТВО Й НАЦІОНАЛІЗМ; ЦЕРКВА Й ДЕРЖАВА

(ЛИСТ ЧЕТВЕРТИЙ)

Існують два стисло між собою пов'язані аспекти — ідеологічний і державно-політичний. Націоналізм, як ідеологія, і релігія-християнство, Держава і Церква. Було б, однак, помилковим із абстрактної чи універсальної теорії-доктрини націоналізму робити висновки про взаємовідношення українського націоналізму і християнства, бо це зовсім інший кут зору. Нас не інтересує зовсім тут доктрина націоналізму як універсальна система і її визначення стосовно релігії, які можуть бути різні, але нас інтересує виключно взаємовідношення українського націоналізму і християнства, що лише релятивно може бути підтримане тезою, що кожен націоналізм повинен виростати з духовости даної нації, а що кожній людині є імманентна віра в Бога, і кожна націю так чи інакше формувала християнська чи взагалі релігійна духовість, отже фактично кожен націоналізм повинен займати конструктивно-афірмуєче відношення до релігії, бо немає націоналізму без традиціоналізму.

Християнство на ґрунті нації прибирає інші форми і навіть іншу інтенсивність — тут героїка, воююче християнство, там контемплятивність і пасивізм. Вистачає взяти до уваги Атонську гору і Чин Гната Льюїолі, польське з Крульовом Польські і наше — з Матір'ю Божою. Це зовсім інші світи. Героїка і контемплятивність, зсинтезовані в одне, є прикметою нашого християнства. Володимир Великий, Тедосій Печерський і Іван Вишенський, єпископ-герой часів Богдана, типу Мерсіє, Липківський і Сліпий, Шептицький і Хомишин, св. Ольга і жінки Кінгіри унагляднюють якості нашого християнства. І це є вирішне, але не імітація чужого.

„Християнств” є стільки, скільки є націй. Цим я хочу сказати, що оформлялось воно на іншому ґрунті в кожній нації, хоча в суті концепція Бога і Його істин одна. Націоналізм, що заперечував би в Україні християнство, заперечував би не лише суттєвий елемент української духовости, але й традиціоналізм — одну із основ націоналізму.

Націоналістам закидають світоглядovu екс-клюдивність і невміщальність націоналізму і релігії на одній площині, мовляв, націоналізм видвигає тоталітарні аспірації регулювання всіх ділянок життя, в тому числі і в площині світогляду, філософії і т. п., отже включає універсальністичну концепцію християнства у сенсі вертикальному, не горизонтальному, тобто в сенсі всеохоплення християнською філософією, соціологією, практичною розв'язкою проблем буття. Інші твердять: це зовсім окремі дві площини, що охоплюють зовсім інші царини, отже місця для конфлікту не існує. Я не поділяю ні одного, ні другого погляду.

Націоналізм і християнство в Україні взаємно доповнюються також в суспільному, родинному і т. п. аспектах. Обмежування християнства до регулювання лише „абстрактних” проблем загробного життя — без прямого відношення до відповідних обов'язків у практичному житті — є нонсенсом і джерелом конфліктів. Неслушним було б залишати за Церквою, за релігією лише метафізику, теологію і т. п., а за націоналізмом усю живу практику життя з морально-етичним її аспектом. Тоді Церква зависла б у повітрі і створила для себе порожнечу, внаслідок якої вона була б утотожнена з якоюсь домінантною соціально-політичною системою, згл. з кожною, справедливою чи ні,

що в означеному часі на означеному просторі панує. Типовим явищем є Церква за царизму, большевизму, російська церква, яка афірмувала і афірмує все, що від царя чи Леніна...

Український націоналізм сходиться з християнством в утвердженні життєвого ідеалізму, обмеженні егоїзму, піднесенні примату „за друзі своя” перед особистою користю, в афірмації родини, в ідеалістичному й альтруїстичному відношенні до життя одиниці, в оцінці людини як Богоподібного ества. Християнство ушляхетнює духовість нації, протистоїть такому страшному тепер отвариненню людини. Лише внаслідок дехристиянізації життя можливим стало виникнення нацизму і большевизму.

Без християнізації людини і націй світові грозить загибель. Цієї проблеми сам націоналізм розв'язати неспроможен, бо це — проблема Божого Провидіння.

У чому ж головний акцент взаємовідношення? Передусім — мораль, яка ушляхетнює людину, мусить мати свою генезу в релігії, а не лише в „природних” взаєминах поміж людьми, бо „гомо гоміні люпус ест”, якщо немає Бога. Далі — концепція розв'язки різних проблем, навіть соціального порядку, не може бути протиставна націоналістичній розв'язці, бо обидві системи виходять із засади — людина Богоподібне ество. Нація як синтеза живих, мертвих і ненароджених — Богоподібних еств — не може бути в своїй філософській концепції протиставною християнству, бо вона вище за одиницю ество, як і родина, отже служіння їй, як і, наприклад, батька родині чи сина батькам, є співзвучне із „за друзі своя”.

Зрештою, є різні інтерпретації поняття нації в християнській доктрині, отже чому не має нас зобов'язувати найвідповідніша нам інтерпретація? Є інтерпретація обов'язків супроти Батьківщини кард. Мерсіє, Митрополита Шептиць-

кого, Петра Могили, Липківського, але є й інтерпретація Толстого і — Петра з Амієну, є єзуїта Леппіха, але теж є — патріярха-капітулянта Алексея. Є обурення Христа і вигнання бичем зі святині зневажників її, є „не мир, а меч приніс я вам”, але є й „хто вдарить тебе у праву щоку, повернись до нього й другою”...

Чому ми обов'язково маємо думати, що християнство є таке, як його розумів і інтерпретував „яснополянський” блазень?! Ані Жанна д'Арк, ані Мерсіє, ані св. Володимир Великий, ані св. Ольга, як йшла походом з мечем у руках, так не розуміли його.

А теперішні польські єпископи згідно зі своїм сумлінням схвалюють брутальне вигнання німців з „земель одзисканих”, і це не перешкоджає їм бути „добрими католиками”.

Отже, націоналізм і християнство діють на тих самих життєвих площинах лише з іншої вихідної, що в ґрунті речі взаємодоповнюється. Християнізм в'яже своєю трансцендентно мотивованою мораллю людину і через неї націю, пригадуючи вищі, як лише людські, закони, слабих робить сильними, а фізично чи технічно сильних, відкликом до Божого в людині — не варварськими. Соціально - моральний вплив християнства скріплює націоналістичні заходи спільнотного характеру, соціально-політичне реформаторство християнства в основі речі йде назустріч націоналістичному.

На ґрунті української дійсности в поняття української нації, як її складовий духовий елемент, входить теж християнство. Якщо його елімінувати — залишилася б пустка, що її ніщо не всилі виповнити, отже відпав би істотний елемент нації, її духовість. Чи можна елімінувати із поняття української нації св. Софію, Києво-Печерську Лавру, св. Юр і все те, що навколо них? Києво-Могилянську Академію і все, що навколо неї!? Липківського, Шептицького, обидві наші Церкви, „за віру православну” часів Богдана, св. Покрову на Січі? Самий факт переслідування наших Церков Москвою вже творить складник національно-релігійного пережиття. Бо це робить чужа ,ворожа сила!

Св. Софія, св. Юр, многогранні національно-релігійні вияви могли б бути зараховані до категорії не релігійного пережиття, але національно-естетичного (релігійне мистецтво), але

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

власне релігійне, отже генетично не цьогосвітне, входить у комплекс метафізичний, пов'язаності з Божим культом. Усе велике мистецтво має за підложжя не „соцреалізм”, а релігійність — вічність чи патріотизм, героїчний гуманізм. Усе ж це складається на національне пережиття, отже з цього погляду теж християнство — складовий елемент, хоча, очевидно, не єдиний, українського національного світогляду, оформленого впродовж тисячоліття.

За тисячоліття християнство зрослося з духовістю нашої нації так, як зрослися ідеї Шевченка в іншій площині, людській. Боротьба за націю тотожня тепер з боротьбою за рідне уявлення Бога, за християнство українського типу. Отже, єдність національної ідеї з християнською стала нерозривною в умовах окупації України безбожницькою Москвою. Це підсилює єдність, інтегральність національної й християнської ідеї, як ідеї протиросійської.

Це дуже важливе ствердження, бо воно скріплює, підсилює боротьбу проти Москви — за Україну, значить за Христа! Така велика сила в боротьбі нації за її визволення рідко коли зроджувалася в історії. Ірляндці мали — за „католицизм” проти англійців-окупантів! Козаки — за віру православну і вітчизну! А наша генерація — за Україну і Христа проти Москви і антихриста! Це незвичайно мобілізуюче єдність Батьківщини і Бога, проти воюючого безбожництва і займанця.

Київ проти Москви! Свята Софія проти Кремлю, осідку тиранів і безбожників. Києво-Печерська Лавра св. Теодосія з печерами молитов і роздумувань, розмов з Богом і — підвалля КГБ з їх мучеництвом за націю і Бога. Св. Андрій на горах Києва і — мавзолей безбожника-тирана Леніна... Символи двох світів, двох непримирних концепцій життя, афірматорів людини — Богоподібного єства та нації і їх смертельних ворогів.

Річ не в дешевому месіанізмі — типу Тов'янського „Польска — Христусем народуф” чи Мати Божа — Крульова Польскі (кардинал Вишинський), який впливає з комплексу меншовартости і безвихідности, що межує з комплексом надвартости і є психозом, але в обставинах месіанізму Москви, що є месіанізмом антихриста, тобто абсолютного зла. Тож наш відклик до християнства українського, воюючо-

го, з'єданого з ідеєю Батьківщини, без психопатологічного стану Достоевського, Толстого чи навіть Бердяєва або Степуна, є — шляхом рятунку України, і не лише України, що виростає не з недоцінювання і не з перецінювання, не з десперації і не з „тов'янськізму” — України — нації, що стоїть на грані світів і історично реально своєю бойовою поставою і героїзмом в боротьбі свою ролю виправдала. Звідси гасло: **Київ проти Москви** не лише політичне, але й не менше культурно-ідейне, світоглядове, теїстичне проти атеїстичного. Дві культури, дві цивілізації, два світогляди, дві релігії чи релігія і антирелігія! Володимир Святий і Андрій Богохульський — уже тоді це були два світи!

Рекапітулюю: християнство є інтегральною протягом тисячоліття складовою, елементом українського національного — і народного — світогляду. Ставши конструктивною традицією українського світу ідей, оформившись на українській землі в український його варіант, при — очевидно — тотожності теологічних уявлень і правд, незмінних у кожному національно-забарвленому варіанті його, — воно стало двигуном росту нації в його героїчному сприйманні життя і мученицькій готовості постояти за свої правди, за українські, християнські правди проти ворожих, воно стало світоглядом базую, метафізичною основою, невід'ємною частиною українського націоналізму — в ідеологічному і етично-моральному аспекті, бо метафізично, релігійно мотивована мораль одиниці найглибша. Стало воно також тому, що український націоналізм, як ідеологічний, політичний, соціальний і культурний рух в нації, має метою зсинтезувати все творче, велике, величне, героїчне, вічне, шляхетне в духовості нації, унааявнюючи це у живому житті. Отже, християнський світогляд лежить в основі ідеології українського націоналізму.

Треба далі уточнити елементи українського християнізму, тобто видвинути те рідне із нашого світу ідей, моральних якостей. Багато чого можна знайти і в капітальних творах наших киево-могилянських теологів, про яких казали москалі, що вони є властиво окцидентні католики, і сзуїти не посоромилися б мати такі твори. Це природно, бо наше християнство базоване на не російській, а на українській духо-

вості, на старій гелленській філософії і культурі, яка лягла в основу окциденту взагалі, на уявленнях римського права і т. п.

Те уточнення важливе, бо показує, чому християнство є інтегральним елементом української духовності (окрім стереотипної правди туги людини за Богом). І чому теж світоглядом основою українського націоналізму.

Я є засадничим противником відокремлення Церкви від Держави. Уважаю, що релігія не є приватною справою кожного громадянина, але є великим двигуном нації, як виховний чинник, як спонука до мистецької й іншої творчості, як суттєвий фактор у житті народу, що, даючи трансцендентну мотивацію моралі, відіграє вирішну роль в житті громади, родини, особи. Тому Держава має опікуватися Церквою, дбаючи також про її матеріальне забезпечення окремими податками. У школах мусять бути обов'язково наука релігії, очевидно, достосована до конфесій.

Матеріальне забезпечення Церкви Державою не означає її залежності, бо, наприклад, суд і законодавча влада теж оплачуються, але вони незалежні від виконної влади. Це — питання законів, правості і т. п.

Всякий цезаропанізм чи папоцезаризм мусять бути еліміновані.

Церква має бути великим моральним авторитетом. Матеріальне забезпечення Державою покінчить із шкідливим впливом на священників і ієрархів політичних партій.

Держава оточить своєю опікою однаково обидві наші Церкви, і, гарантуючи свободу сумління, дасть пропорційну матеріальну підтримку протестантським конфесіям, якщо такі з'являться в Україні не як чужа диверсія, як це було в Польщі з різними сектами.

Держава, забезпечуючи свободу сумління, визнаватиме рівні політичні і інші права також за невірними, зовсім їх не дискримінуючи, а буде заборонена лише атеїстична пропаганда, тобто воююче безбожництво. Отже, забезпечується свобода кожному громадянину вірити в те, що він прагне. Лише розкладаючі моральні одиниці, родини, нації секти, що їх російські п'яті колони напевно ширитимуть, будуть заборонені.

Ділимося з друзями та знайомими сумною вісткою, що 1 січня 1967 р. несподівано відійшов у вічність на 60-му році життя

бл. пам. ІВАН ПОНЯТИШИН

довголітній член ОУН та відданий і активний громадський працівник. Засмученій Родині Покійного висловлюємо наше глибоке співчуття.

Нехай американська земля буде Йому легкою!

Вічна Йому пам'ять!

**Відділ ООЧСУ в Лос Анджелесі,
Каліфорнія**

Обидві наші Церкви мають завершитися Патріархатами, Українським Православним і Католицьким.

У згоді з Урядом Соборної України й за узгодженням з обома Церквами місцем осідку Патріархатів буде Київ — столиця, хібащо Католицька Церква бажала б мати його у Львові.

Держава сприятиме зближенню і об'єднанню обох Церков в єдину українську християнську Церкву з єдиним патріархом із осідком у Києві, що, однак, може статися лише внаслідок договорення Ієрархій обох Церков. При цьому ніякого тиску Держава не чинитиме.

Генеральною лінією церковної політики Держави буде повне зірвання з Москвою всяких церковних контактів і — **наближення до Царгороду і Риму**. Осторонь великого екуменічного руху наша Православна Церква стояти не може.

Українська Католицька Церква мусять іти слідами Слуги Божого Андрея, що десятки років тому передбачав великий рух єдності і візією своєю визначив його сьогоднішні лінії.

Наші обидві Церкви мусять строго притримуватися старих традицій, не наближаючись до латинників і до московських православних.

С. Корниг

СТАН УНІЇ

10-го січня ц. р. президент Л. Джансон виголосив на відкритті 90-го Конгресу традиційну річну промову про Стан Унії. Промова Президента, потрактована, як експозе Демократичної партії, що тепер стоїть при владі, зустрілася з критичною оцінкою опозиційної Республіканської партії. З огляду на становище ЗДА, як лідера світу, ця промова викликала також жваву дискусію про Стан Унії на тлі міжнародних подій, охоплюючи значно ширше коло проблем, ніж те, що було порушене в промові.

Президент присвятив багато уваги проблемам внутрішньої політики, відзначаючи досяги Уряду в минулому році в напрямі поліпшення добробуту населення, зокрема соціального забезпечення, збільшення числа zatrudнених, виконання програми боротьби з убогістю, допомоги шкільництву. Президент заповів продовження програми поліпшення життя незаможних людей, підвищення пенсій, дальші заходи в розбудові міст, очищення повітря в містах і виконання всього того, що передбачене в програмі побудови „Великого Суспільства”.

Обговорюючи справи федерального бюджету, Президент зазначив, що в році 1966-67 передбачено дефіцит в сумі 9.7 бiльйона доларів, а на наступний рік дефіцит мав би становити 8.1 бiльйона доларів. На його покриття чи зменшення запроєктовано збільшення податків на 6%.

У закордонній політиці Президент висунув програму, в якій зазначив, що Уряд ЗДА прагне до закінчення холодної війни. Він ствердив, що взаємини з Москвою та іншими комуністичними державами Європи в переходовому стані. ЗДА готові поширити дипломатичні й торговельні взаємини з комуністичними країнами, зокрема мають в плані домовитися з Москвою в справі консульської конвенції і обмеження продукції далекосяжних ракет.

У справі В'єтнаму Президент заявив, що його Уряд веде обмежену війну, щоб запобігти більшій війні. Треба буде ще багато коштів, втрат у людях і терпеливості, щоб оборонити ту країну проти комуністичної агресії і довести там до замирення. З особливим признанням ви-

словився Президент про американських вояків у В'єтнамі.

Президент пояснював участь ЗДА у війні повинністю, яка виникає із зобов'язань, прийнятих у договорі СЕАТО, як і konieczністю боронити Південно-Східню Азію.

На закінчення своєї промови Президент висловив надію на можливість примирення червоного Китаю із спільнотою народів усього світу. ЗДА, сказав він, підтримають також заходи Об'єднаних Націй для встановлення миру і безпеки в світі.

Виголошена Президентом промова є програмою Демократичної партії. Зі свого боку провідники Республіканської партії в Конгресі виступили 19 січня ц. р. на зібранні республіканських конгресменів із своєю програмою. Сенатор Еверетт Дірксен говорив про закордонну політику і війну у В'єтнамі, а провідник республіканської меншості в Палаті Репрезентантів Д. Форд — про фінансові і внутрішні справи.

Сенатор Дірксен заявив, що він підтримує політику Уряду у В'єтнамі, але домагається посилення змагань, щоб прискіпити закінчення війни перемогою. Він виступив проти замірів заціснювати зв'язки з Москвою і комуністичними країнами Східньої Європи, бо вони допомагають Північному В'єтнамові своїми доставами зброї, літаків, харчів і фахівців убивати американських вояків.

Конгресмен Дж. Форд говорив також про реорганізацію Федерального Уряду в напрямі обмеження його ролі та про необхідність дати більшу свободу стейтам, що спричинилося б до погравлення розвитку ЗДА.

Із заяв республіканців виходить, що вони в Конгресі будуть підтримувати Уряд у війні в В'єтнамі, але домагатимуться зміни стратегії, будуть підтримувати Уряд в заходах посилити безпеку країни, але інші видатки, зв'язані з виконанням внутрішньої програми, вимагатимуть відкласти на другу чергу.

Назагал і Конгрес і громадська опінія сприймали промову про Стан Унії стримано. У пресі появилися коментарі на тему „побудови мо-

стів" на Схід. Вправді справа та не ввійшла до тексту промови, але була раніше порушувана Президентом і становить складову частину пляну нав'язання приязних стосунків з Москвою. „Мости на Схід" — це продовжування відомої коекзистенції шляхом посилення торгівлі з країнами Східньої Європи в надії, що внаслідок того послабшають зв'язки тих країн з Москвою. Газета „Дейлі Нюз" критикує цю концепцію, слушно зауважуючи, що господарські системи Сов. Союзу і поневолених ним країн сконструйовані так, що Росія просто „доїть" ті країни. Москва може тільки тішитися можливостями пожвавлення торгівлі із ЗДА і поневоленням нею бльоком держав, можливостями одержувати американські продукти на особливо догідних умовах — виїнятковово довгих кредитів на низький відсоток.

Громадська опінія ЗДА звертає щораз більше уваги на ролю, яку відіграє Москва у в'єтнамській війні. „Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт" у числі з 30 січня вмістив статтю „Росія: ворог у В'єтнамі", в якій пише на вступі: „Советська Росія, не червоний Китай — головний противник у В'єтнамі". Автор обраховує, що вартість допомоги, яку висилає Москва для Північного В'єтнаму, становить: у рр. 1955-64 35 мільйонів дол., в р. 1965 — 550 млн. дол., в р. 1966 — 700 млн. дол. і передбачена допомога на 1967 р. — 800 млн. дол. За останні 18 місяців Москва доставила до Північного В'єтнаму неозначену кількість протилетунських ракетних інсталяцій, зенітної артилерії, літаків „МІГ", прибережних кораблів, легких бомбардувальників, польової артилерії, гелікоптерів, радарного устаткування, матеріялів для побудови мостів, а також 300.000 метричних тонн нафти. Крім того большевики вишколюють у себе сотні північно-в'єтнамських пілотів, а коло 2.000 московських техніків тренують північних в'єтнамців в обслузі протиракетних інсталяцій. Московські експерти працюють у Північному В'єтнамі над розбудовою промислу, в порті Гайфон, у фабриках. На закінчення статті автор наводить такі слова сенатора Карла Е. Мундта: „Стоїмо в обличчі факту, що кожного роду зброя, уживана для забивання наших хлопців у В'єтнамі, мала б бути позначена написом — „мейд ін Москов"”.

У своїй промові Президент нічого не згадав про стосунки із західніми союзниками, про події в Китаї і на Середньому Сході. Тим часом у тих частинах світу назрівають зміни, до яких Урядові ЗДА треба зайняти становище.

В січні ц. р. мали місце факти, які свідчать про дальшу консолідацію третьої сили у світі — Західньої Європи. Після того, як з Білого Дому усунено „задніми дверима" канцлера Ергарда, в Німеччині наступило розчарування в ЗДА. Німці переконалися, що при теперішньому курсі американської закордонної політики немає шансів на об'єднання Німеччини з поміччю ЗДА і нема виглядів на виявлення самостійної ініціативи.

У першій половині січня новий німецький канцлер Курт Кізіґер разом із своїм міністром закордонних справ Віллі Брандтом відвідали Париж, де відбули наради з президентом де Голлем. У висліді почалося зближення політики обох країн на засадах заaktuалізування французько-німецького договору з 1963 року. Так німці вибрали співпрацю з Францією і її плянами „Європи від Атлантику по Урал". А в другій половині січня прибув з візитою до Парижу британський прем'єр Вільсон, який переговорював з президентом де Голлем у справі приступлення Британії до Європейської Господарської Спільноти. Де Голль був здержаний і домагався від Вільсона припинення спеціальних пов'язань з Вашингтоном. Так поступово, але досить швидко, Франція висувається на чоло третьої сили у світі — Західньої Європи.

Західня Езрола консолідується, об'єднується і прагне до посилення власної оборонної спроможности, а одночасно до політичного незалежнення. Можна сподіватися реорганізації НАТО на нових засадах. Розвиток мілітарної техніки в напрямі міжконтинентальних ракет, а також розвиток транспортного летунства дає можливість ЗДА звести свої бази і військові залоги в Європі до мінімуму.

Виглядає, що загроза збоку Москви для Європи відсунулась на другий плян і боротьба за впливи у світі переноситься до „колиски людства" — Азії.

ЗДА завжди були вразливі на події в Азії. Перед другою світовою війною найбільшу небезпеку в Азії становила Японія, яка намага-

лась опанувати той континент під гаслом „Азія для азіяців”. Друга світова війна, напад японців на Перл Гарбор і атомові бомби в Гірошімі та Нагасакі закінчили агресію Японії. По другій світовій війні з’явився на азійським обрії новий агресор — комуністична Москва, яка веде там агресію під гаслом комунізму і визволення шляхом внутрішніх переворотів і збройної інтервенції. Москві вдалося досягнути початкові успіхи і скомунізування все ще дрімачого велетня — Китаю. Далі розпочався бій за Азію, першим етапом якого була Корея. Поступово Азія опинилась в оточенні держав так чи інакше пов’язаних із ЗДА: починаючи від Японії, де в останніх виборах перемогла партія, що веде проамериканську політику, через Південну Корею, Формозу, Філіппіни, В’єтнам, Сіям, Індію і Пакістан. До того фронту приєднуються Індонезія і Малазія. В боротьбі з московським комунізмом у В’єтнамі беруть участь війська Австралії і Нової Зеландії.

Поїздка Президента ЗДА в минулому році до Манілі в значній мірі спричинилася до зміцнення антикомуністичного фронту в Азії.

Події, що відбуваються тепер в Китаї, незалежно від їх вислідів, послаблюють позиції комунізму в Азії. Боротьба за владу не обмежилася боротьбою на верхівці партії, як то буває в Москві, а перенеслася на вулицю, і закінчення її не наступить скоро, а висліди можуть принести несподіванки. Як би не було, Китай не є і ніколи не був сам по собі загрозою для Заходу, і то незалежно від посідання атомової бомби. Китай, не зважаючи на свій величезний людський потенціал і стару культуру, не спромігся досі засвоїти новочасну цивілізацію, як то сталося, наприклад, з Японією. Причини лежать у глибині національної психології Китаю, в його віковому відокремленні „китайським муром” від решти світу. Зміни трудні, якщо взагалі можливі.

Випадає згадати ще в кількох словах про легенду коєкзистенції. Не зважаючи на численні

Остання стаття з серії статей д-ра М. Кушніра „Підстави національної культури” появиться в березневому числі „Вісника”.

Марія Барандій

КОЛИСКОВА

Хліб непожаний сипався
в очі застигли...

І очам,
яким вже ніщо
не могло здаватися,
все ж здавалося —
пригорщі мамині
на зимні повіки сиплять
дрібні монети.

Сину, спи...

Ти ж лишив
парубоцькі чоботи
у коморі.

А в тебе немає ніг —
на щό озувати будеш?

Сину, спи...

Ти ж лишив
молоду дружину
у хаті.

А в тебе немає рук —
чим їй коси
погладити?

Сину, спи...

А твоя дружина
стане старшою за тебе
скоро-скоро...

Не бійся —
старша молодшого
не розлюбить.

Спи...

американські заяви про потребу зближення, співпраці і культуробміну з Росією — коєкзистенції фактично не існує. Простягнута рука ЗДА зависла в повітрі так само, як і всі пропозиції про мир у В’єтнамі. Потверджено це було ще раз у заяві советського „президента” Подгорного амбасадорові ЗДА Томпсонові при врученні ним вірчих грамот і листа президента Л. Джансона. Подгорний заявив, що не може бути мови про співпрацю доти, поки ЗДА не виведуть своїх збройних сил з Південного В’єтнаму.

Так в скороченні виглядають проблеми, пов’язані зі Станом Унії.

Д-р Роман В. Кухар
Fort Hays Kansas State College

НА УКРАЇНСЬКИХ СЛІДАХ В ПОЛЬСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Питанням українсько-польських літературних взаємин займались віддавна і українські і польські літературознавці. Між обома суміжними слов'янськими народами без духово-матеріального зв'язку і взаємних впливів не могло обійтися. Але чи в тому або іншому періоді переважали впливи польської культури чи навпаки — розглядати на цьому місці не будемо. Піднесення й занепад культури чергувалися в історії обох народів, і вони тут рішальною мірою заважували.

Що в лексиці, синтаксі, а то й в літературних жанрах та тематиці українське письменство зазнавало впливів сусіднього, політично сувереннішого, народу, це ясно; свідчать про це окремі періоди в історії нашої літератури, наприклад, XVII ст., з часу шкільної драми, із її інтермедіями та інтерлюдіями, подекуди з козацького барокко, абож і з пізнішої, романтичної доби — в творчості західних та східних українських письменників, не виключаючи й Шевченка (конструктивна роль Міцкевича в його творчості).

З другого боку, і польська література глибоко черпала впродовж тисячоліття з українських лексичних і тематичних джерел. Що більше, існує і офіційно визнана „українська школа” в польській літературі, яка, починаючи з XIX ст., у значній мірі заважила в розвитку польського письменства. Цей знаменний факт переконливо вказує на силу українського впливу; про подібне явище — „польську школу” в українській літературі — не знаємо.

Коли ж навіть під час занепаду українських державних традицій позначалися українські впливи в польському літературному підсонні, то що ж тоді говорити про роль української культури, зокрема письменства, в політично й культурно могутніх, державних періодах українського народу, як от у князівську добу Київської Русі-України. Вона ж тоді, як і багато пізніше, в козацьку й гетьманську добу, променювала із збірника своїх духових вартостей на північ, схід, захід і південь. Проте, так

далеко закреслювати теми тут не можемо. Мета нашого роздуму куди скромніша: виявити конкретними прикладами декілька виразних слідів нашого слова, символу або думки, взагалі віддзеркалення комплексу нашої духової, а то й матеріальної батьківщини на способі вислову й мислення польських літераторів наскрізь відрубних часових проміжків, себто в ході сторіч.

Почавши з найдавнішої старовини, знайдемо в польських літературних пам'ятках виразні відбитки наших безсмертних національних первнів — мови, почуття, релігії, суспільного побуту, — словом, райдужний калейдоскоп нашого вітчизняного тла.

Пригляньмося найстарішій польській славетній пісні на честь Діви Марії, невідомого автора, що власне започатковує польську літературу. Ця прекрасна пісня, „Bogurodzica”, що могла виникнути ще в X ст., перетворилася в XIII-XIV ст. на національний гімн. З нею на устах ішли польські лицарі у 1410 р. в бій з німецьким орденом під Грюнвальдом. До польської перемоги добре причинилися наші воїтники тодішньої Литовсько-Руської держави, що брали активну участь в бою на польському боці. Хоч деякі вчені припускають, що пісня походить з X-XI ст., певним є, що в XIII ст. була вона вже широковідомою. Нижче наведений старий польський текст цієї пісні в оригіналі й українському перекладі вказує на цікаві в той час споріднення польської й української лексики і морфології. Згодом ці знаменні сліди українських мовотворчих елементів ступнево вибували з польського мовного фонду.

Подаємо для порівняння обидва тексти:

Bogurodzica dziewica, Bogiem sławiena Maria
Twego Syna, Gospodzina, Matko zwclena, Maria,
Zyszczy nam, spruści nam!

Kyrie Eleison!

Twego dzieła Chrzciela, Bożycze,
Usłysz glosy, napełń myśli człowieka,
Słysz modlitwę, jaż nosimy,
A dać raczy, jegoż prosimy,

A na świecie zbożny pobyt,
Po żywocie rajski przebyt!
Kyrie Eleison!

(Найстаріший текст в сучасній транскрипції)

Богородице Діво, Богом прославлена Маріє,
Твого Сина, Господа, (о) вибрана Мати, Маріє,
Здійсни нам, подай (Його) нам!
Господи помилуй!

Заради Твого Христителя, Сину Божий,
Вислухай голоси, сповни людські думки,
Почуй молитву, що її заносимо,
Вели дати, чого просимо,
На світі побожного побуту.
А після прожиття райського перебування!
Господи помилуй!

(укр. переклад — Р. К.)

Зразу звертає на себе увагу стара польська форма, частка минулого часу страдального виду, "sławiena" (пор. з укр. „славлена”, ст. укр. „благословенна”), що її потім заступила сучасна форма "sławiona", чи "wsławiona" (błogosławiona). З черги завважуємо, що давню форму "Gospodzin" (пор. з укр. „Господь”) замінила згодом нова польська форма "Pan" (поль. "Pan Bóg" — укр. „Господь Бог”). Також треба порівняти такі застарілі польські форми, як 1. "zwolena" ("wybrana") чи 2. "zyszczy" (від "ziścić") з тотожними українськими, що функціонально все ще вживані (напр. 1. „зволити”, „звеліти”, або 2. „здійснити”).

Впливи не лише староукраїнської лексики, але й морфології теж наявні, про що говорять далші приклади: ще в першій рядку завважуємо неприкметний польській мові вжиток орудного відм. "Bogiem" („Богом”), замість пізнішого "przez Boga”.

Синтактична конструкція "Twego dzieła Chrzeciela" має пряме відношення до староукраїнського способу вислову з родовим відмінком „Твого діля Христителя”, себто „ради (заради) Твого Христителя”. „Діля”, отже, збереглося в староукраїнській редакції церковнослов'янської мови (пор. вжиток його в молитві „Вірую”, „Нас діля чоловік і нашого ради спасення”). Для дальших аналогій порівняти б, наприклад, "Bożycze", себто "Synu Boga", українське „Божий Сину”, з функціональними й дотепер в українській мові похідними визначеннями сина у відношенні до батька, наприклад, „Ольжич” супроти „Олега”. Подібно й старо-

польська конструкція "jegoż prosimy" (в сучасній польській мові — "czego prosimy") староукр. походження „іже”).

Вже цих декілька зразків підтверджують вплив української, на той час більш виробленої літературної мови, на польську ще в давніх віках. Українські лексичні прикмети й пізніше чітко позначалися в польській мові й письменстві. Мовні українські впливи взагалі з особливою виразністю виступають і тепер у говірках польського населення, що межує з українським, як от гуралів, підгаллянців.

Де Брей, англійський дослідник слов'янських мов, завважує, що поляки із Західньої України й Західньої Білоруси виявляють у своїй вимові впливи українських і білоруських діалектів. Згідно з Де Бреєм, вони „співають” наголошені голосівки і змішують „о” з „у”, абс „е” з „и” та „і”.

Крім цього, Де Брей зазначає, що спольонізовані українські шляхтичі внесли сліди української мови в свою польщину, що її стали вживати замість матірньої мови.

Українська лексика виразно проглядає з творів польських письменників гуманізму (М. Рей, С. Кльонович, Й. Зіморівіч), поетів т. зв. „української школи” (Й. Б. Залеський, А. Мальчевський, С. Гоцинський), не виключаючи й національних поетів з доби романтизму (А. Міцкєвіч, Ю. Словацький).

Подібно можна сказати і про тематичні українські впливи. Зокрема теми з буття й природи України дуже часті в польській літературі. Наприклад, Я. Кохановський любується в краєвидах з довкілля Томашева в своїй поемі "Drias Zamechska", С. Кльонович в творі "Rocholania" подає сцени з побуту простолюддя і змальовує природні й етнографічні прикмети українського терену, а С. Зіморівіч свої тематично-українські хутірні ліричні поезії "Rocholanki czyli rannu ruskie" навіть стилізує в дусі українських народніх пісень. Відомо, що й Й. Б. Залеський в такому ж дусі творив свої „думки” і „шумки”. Всіх їх, як і пізніших польських письменників, здавна приманював природній чар і могутній дух української землі.

Чи не найзначнішою мірою відбилася в польській літературі доба української козащини. Починаючи з писань Й. В. Зіморівіча ("Pamięt-

ka wojny tureckiej” чи його мемуарів “Kozaczyna”), В. Потоцького “Wojna chocimska”, С. Твардовського “Wojna domowa z Kozaki...” і аж до трилогії Г. Сенкевіча (“Ogniem i mieczem”, “Potop”, “Pan Wołodyjowski”) та повістей з козацького життя Михайла Чайковського (напр., “Wernyhora”), себто впродовж XVII-XIX сторіч, ця тематика завжди актуальна в творах польських письменників. Нею, звичайно, теж захоплювалися згадані вже польські поети „української школи”.

Наводимо для ілюстрації характеристичний уривок з „української повісти” А. Мальчевського “Maria” (нап. 1826 р.), в нашому перекладі:

Антін Мальчевський (1793-1826)

Пісня I

I

Гей! Ти на бистрім коні, куди мчиш, козаче?
Зайця, бува, чи не вгледів, як степом скаче?
Чи заблагнулось на волю, кортить гуляння
Та з українським гим вітром піти в змагання?
Що ж, може й мила твоя, ждучи серед ниви,
Тужно співає, зве, й ти мкнеш, нетерпеливий?
Шапка бо зсунулась, вниз опустились віжки,
Курява стелиться клубами вздовж доріжки;
Запал смугляве лице твоє огріває,
Радість його ніжним сявом оживляє,
Кинувши погляд, як дикий твій кінь гарцює,
Шнюю тне вітровіння, вперед простує.
Геть забирай, чорноморцю, скрипучу мажу,
Бо, степовик я, чумацькою сіль зневажу;
І ти, чорний вороне, тут, що то всіх вітасш,
Крутишся всюди, розпитуєш, надзираєш,
Ну ж, неспішай передати вість козакові,
Заки припиниш кружляння, пройти готові.

Не поминув тієї хвилюючої теми і один з найбільших польських поетів, Ю. Словацький, змалювавши в романтичному творі „Мазепа” фантастичну любовну пригоду козацького лицаря з молодою дружиною старого воєводи в Варшаві. Натомість у своїй епічній поемі з численними ліричними уступами, „Веньовскі”, яку називає критик „найблискучішим виявом технічної віртуозності в усій польській поезії (згідно з Франц. Витфільдом), польський поет геніяльним способом вказав на маєстатичну, всеохоплюючу присутність Бога в Україні. Це місце справді гідне того, щоб кожний українець з ним познайомився. Наводимо в нашому перекладі:

Юліян Словацький (1809-1849)

Про Бога

(Уривок з „Веньовського”, пісні 5-ої. 1841 р.)

Хто Тебе, Боже, не взяв в Україні
Просторах синіх, де душу так мучить
Порох від кров'ю просякної глини —
Орд він татарських примари розрушить,
З гімнами вітру промчавши рівнини.
Попіл підійметься й, сонце сліпуче
Багром затьмивши, на небі поставить
Щит грізно-чорний із оком кривавим.

Хто не уздрів Тебе, Боже великий,
В дальнім степу, коли світло померкне?
Зрине хрестів намогильних без ліку,
Кров закипа на них, полум'я шерхне,
Ген десь шумлять бур'янів переक्лики,
А від могил ідуть зойки нестерпні,
Хмарами тьма сарани надтягає,
Никне колона могил, відступає.

Хто не відчув Тебе в крику природи
З обшарів степу чи схилів Голгофи,
Чи між колонами під небозводом —
Місяць там висне, зір тисячні строфи,
Ні не впізнав, що Ти є, коли згодом
Серце любов'ю спахне й, замість мови,
Вираз у райдужнім цвіті знаходить;
Хто ж у моліннях шука лиш Єгови.

Чи в добрих вчинках, що ж, може і стріне —
Всім малодушним, покірної віри,
Мирної смерті бажать! Їм не рідний
Ли: Бога помети величній міри!
Тількищо скиба землиці прорідне,
Кості так грізно стирчать, мов рапіри
Ратей поляглих у сизі світанки,
Свідчать про Бога їх тлінні останки.

Ні, не черві лиш Господь Він столицій —
Всьому створінню, що тільки плазує,
Любить Він лет велетенської птиці,
Коней розгуляних Бог не муштрує...
Рух Він пірнастий, то іскра з рунниці,
Подвигом вмолюйте, скарг Він не вчус,
Марні плачі під костюльним порогом,
Падаю ниць перед втіленням Богом!

(Закінчення буде)

ОСОБЛИВО ПРИГАДАЙМО СОВІ, ЩО ПРАВА РІДНОГО КРАЮ НЕ ПЕРЕДАВНЮЮТЬСЯ І ЩО ФАКТ, ЩО ВІН ДУЖЕ РІДКО РОБИТЬ СОВІ ЩОСЬ ІЗ НАШИХ ПОРАД, НЕ ЗВІЛЬНЯЄ НАС ВІД ОВОВ'ЯЗКУ ДАВАТИ ЇХ ЙОМУ.

Ернест Ренан

Лев Шанковський

КОЗАКИ ТА КОЗАЦЬКА ПРОБЛЕМА

(Закінчення)

Прикорочування самостійності Дону почалося після підписання злопам'ятного Переяславського договору в 1654 році, внаслідок якого Москва стала міцнішою ногою в Східній Європі. Власне оце прикорочування донських вольностей мало наслідком повстання Дону під проводом Степана Разіна. Але повне прикорочення донських вольностей мало місце тільки після того, як донське повстання 1707 року під проводом отамана Кіндрата Булавіна криваво здушили московські карателі під проводом князя Долгорукого. У цьому повстанні активну участь взяли також запорізькі козаки, при чому от. Булавін, мабуть українського походження, був добре їм відомий з перебування на Запорізькій Січі.

Здушення булавінського повстання спричинило першу донськокозацьку еміграцію, між іншими на Кубань, що тоді входила до складу Турецької імперії. Провідником донських козаків на вигнанні був от. Некрасов. Власне, на території, що була віддана некрасовцям на Кубані, 1711 року генеральний осаул гетьмана Івана Мазепи й особливий посланець гетьмана Пилипа Орлика, Григорій Герцик створив перший протимосковський союз, до якого входили башкіри, яїцькі й донські козаки, кримські татари, запоріжці та мазепинці на еміграції. Це був такий майбутній АБН у мініатюрі. Генерального осаула, Григорія Герцика схопили москалі на вулицях Варшави в 1721 році, як перед тим Андрія Войнаровського в Гамбурзі в 1716 році, і вивезли на Сибір. Тоді, у XVIII столітті, українські емігранти не могли себе почувати певно від московських людоловів, так, як і в наші дні, але різниця була в тому, що тоді Захід принаймні протестував проти подібної московської практики, а тепер навіть у такій практиці допомагає.

Наслідком здушення повстання от. Кіндрата Булавіна, що з якихось дивних причин не було часово узгоджене з повстанням гетьмана Івана Мазепи, було посилення контролю Москви над Тихом Доном. Москва скасувала військовий „круг” і виборність отаманів, але повністю

скасувати козацький устрій таки не відважилась. Він проіснував до 1917 року, і перше, що відновили донські козаки під час революції 1917 року, — це старовинні козачі вольності. Вони відновили козачий „круг” і обрали свого Військового Отамана.

Для нас, українців, важливо з'ясувати собі, що на схід від нас, на досить великому „острівці”, що тягнеться від кордонів України аж по р. Волгу, у біленьких хатах із дбайливо виплечаними садками й городчиками із соняшниками перед вікнами, живуть не москвини, а донські козаки, близький нам по крові слов'янський народ. Мало в цього народу спільного з москвинами, але дуже багато спільного з українцями. Підкреслює це німецький дослідник Сандерс, що досліджував історію донського козацтва. У своєму творі „За перетворення Європи” (1938) Сандерс писав: „Донські козаки цілком відрізняються від москвинів. Донці, — це нація войовників-багатирів, москвини — це нація ченців-аскетів. Донці — це Європа, москвини — це заперечення Європи”.

Було б зайво, в цьому місці, зупинитися над історією інших козацьких „острівців” у колишній Російській імперії, бо всі ці козацькі війська якоюсь мірою виникли з донського козацтва. Ось, наприклад, терські козаки на Передкавказзі, це або донські, або волзькі, або українські козаки, при чому волзькі козаки, — це тільки деяка відміна донських козаків. Яїцькі або уральські козаки — це теж, головним чином, донські чи волзькі козаки, що перейшли над р. Яїк, яку перейменували в р. Урал після упадку повстання Пугача, в якому рушійною силою були яїцькі козаки. Донський козак Єрмак підкорив був Сибір, і тому всі козачі війська, що існували в Азії: сибірське, забайкальське, амурське, уссурійське та семиріченське постали зі значною участю донських козаків. У виникненні оренбурзького козацького війська причинилися в значній мірі теж донські козаки, як теж у виникненні „лінійних” козаків на Кубані, серед яких, як і серед терців, сильний був український елемент (переведені на „лі-

нію" козаки з Гетьманщини). І, врешті, донці, калмики та українці створили т. зв. астраханське козацьке військо. Очевидно, в плянах козацьких самостійників козацька держава — „Козакія" не має простягатися аж до Тихого океану, але повинна обіймати європейські козацькі війська, що в революції відновили свої козацькі держави.

До цієї самостійної козацької держави — Козакії, козацькі самостійники зараховують також територію Кубанської Народної Республіки, що існувала як формально самостійна держава в 1918-1920 роках, мала свого Військового Отамана, що виконував обов'язки Голови держави, парламент — Кубанську Раду та Уряд. У своєму памфлеті п. Р. Млиновецький кидає громи на всіх, що „зрікаються" загарбаної москалями Кубані, яка має понад 80 відсотків українського населення, перевищує простором Галичину, Буковину і Закарпатську Україну разом узяті, і з огляду на природні багатства зветься москалями „перлиною Росії". Поперше, ані я, ані ніхто з українців Кубані не „зрікається", бо ніхто цієї Кубані не посідає, а „зрікатися" можна тільки того, що посідається. У роках 1918-1920 Кубанська Народня Республіка була незалежною від України державою, і між Україною й нею не склалися навіть такі відносини, як були між Україною й Запоріжжям. До речі, варто пригадати, що українські гетьмани не могли наказувати кошовим отаманам Січі Запорізької (навіть за часів гетьманування Богдана Хмельницького), і Запорізька Січ управлялася якоюсь мірою самостійно і без втручання гетьманів України.

Подруге, Кубанська Народня Республіка займала територію 99.000 кв. км., що якоюсь мірою склалася історично з земель українських чорноморських козаків, прямих нащадків запоріжців, побільшених ще землями, на яких осіли переведені сюди українські озівські козаки, що покинули Задунайську Січ і перейшли до Росії. Ці козаки створили козацькі станиці на південь і на захід від Катеринодару, коли чорноморські козаки поселилися, здебільша, на північ від р. Кубань і аж до р. Єї. На південь від р. Кубань були станиці Лінійного Козацького Війська, а також черкаські землі. На всіх цих землях жило в 1917 році 3,5 мільйона населення, при чому українців було 47%, а не „понад

80", як пише п. Р. Млиновецький. Цифру цю подаю за проф. Степаном Рудницьким, але підтверджується вона також даними перепису, проведеного в 1926 році. Тоді на Кубані жило 3.557.066 населення, з якого 1.674.040 подало, як свою, українську національність (47%), але значно менше подало, як рідну, українську мову. За переписом з 1959 року на території колишньої Кубанської Народної Республіки жило 4.043.000 населення, але відсоток українців у ньому значно обнизився. А втім, пониження цього відсотку може бути фальшивкою. До речі, слід ще додати, що на території Кубанської Народної Республіки жило в 1917 р. 1.339.430 козацького населення, при чому відношення чорноморців (з озівськими козаками) до лінійців було, як 6.5 до 5.

У Кубанській Народній Республіці державотворчим елементом були козаки-чорноморці, козаки-лінійці та черкеси, тоді як т. зв. „іногородні" (не-козаки — українці та москвини) проявляли здебільша пробольшевицьку орієнтацію. Відповідно до різних складових частин населення Кубанської Народної Республіки, державними мовами в ній були російська, українська та черкеська. Серед кубанських козаків були різні тенденції: старше офіцерство виявляло здебільша монархічні, єдинонеділимські тенденції, як, наприклад, ген. Науменко, що й досі є емігрантським отаманом кубанських козаків. Була сильна проукраїнська група серед чорноморців, що її очолював визначний козацький діяч Рябовол, убитий підступно в Ростові денікінцями, і була самостійницька течія, репрезентована головно козаками-лінійцями. Черкеси схилилися до ідеї федерації Кубанської Народної Республіки з Україною.

Традиції Кубанської Народної Республіки дотривали на Кубані аж до другої світової війни. Коли німці з'явилися на Кубані, по станицях вітали їх хлібом і сіллю, всюди з'являлися готові до бою козацькі частини з кубанськими прапорами й клейнодами, що були десь дбайливо заховані, всюди на зборах населення співало кубанський державний гімн. Кубанські козаки були готові до співпраці з німцями для визволення своєї батьківщини, але німці, як усюди, потрапили розгубити ті шанси, які самі насувалися їм до рук. Вони повели на Кубані окупаційну політику, яка мало чим відрізня-

лася від тієї політики, що вони її реалізували на інших здобутих на Сході територіях. Результат був відомий: у скорому часі партизани з'явилися на шляхах, на яких ще так недавно німців зустрічали квітами. Все ж таки під час відступу німців з Кубані значна частина населення відійшла з німцями. Мужчини пішли до козацьких частин німецької армії, а жінки з дітьми замандрували аж до далекої Італії. Одних і других видали британці на розправу большевикам. Ненависть кубанського населення до большевиків мала свої причини: ніде „ліквідація куркуля, як кляси” і колективізація не супроводжались такими жорстокостями, як на Кубані, і навіть в Україні спротив колективізації не був такий масовий, як на Кубані. Цьому спротивові дуже сприяв гірський терен південної частини Кубанщини.

Важко сказати, що станеться з Кубанщиною в майбутньому, і важко встановити будь-які константи майбутньої української політики на відтинку козацтва, бо для цього бракує безспірних фактів, на яких константи такої політики можна будувати. Все ж таки лише одного погляду на мапу досить, щоб побачити, яке велике значення мають для України землі донського, кубанського й терського козацтва, які лежать на „перешийку”, що сполучає Європу з Кавказом. Тож українські політики майбутнього не можуть бути байдужими до того, хто на цих землях господарюватиме. Погано буде, коли на цих землях, спираючись на теорії п. Р. Млиновецького, господарюватиме Москва, добре буде, коли на них господарюватимуть друзі України.

Чи можемо ми на цих землях господарювати? Тут приходжу до засадничої різниці, яка існує між поглядами п. Р. Млиновецького і моїми. Свої погляди я спираю на засади революційного українського націоналізму, який головним завданням має знищення московської колоніальної імперії в кожній формі. Форма тут не грас ролі, головне — суть. Імперія може існувати в сучасній большевицькій формі або в формі НТС, або в ще іншій формі, наприклад, „кронштадтської інтерпретації”. Всі ці імперські форми мусять бути знищені у грядущій революції, якщо український народ й інші поневолені Москвою народи мають захити вільним,

суверенним життям у власних самостійних державах.

На розбиття московської імперії самі лише українські сили заслабі. Розбиття московської імперії можна добитися тільки в союзі з іншими поневоленими народами імперії, і тому головне завдання революційних українських сил шукати союзників для боротьби проти Москви всюди там, де вони можуть бути. Їх немає у Вашингтоні, ані у Варшаві, ані у Пейпінгу, але вони є в балтійських країнах, на Білорусі, на козацьких землях, на Кавказі, в Туркестані і навіть на Сибіру. Гадаю, що між тими союзниками у боротьбі проти большевизму і проти всякої Москви близькі нам козаки є цінним і надійним союзником. А коли вони наші союзники, то мусимо респектувати і підтримувати їхні державно-політичні прагнення.

Протилежний до засад революційного українського націоналізму є націоналізм імперського забарвлення, який марить про творення української імперії напередодні важкої війни українського народу за визволення. Практикування такого націоналізму на еміграції дуже легке і веселе заняття. Сидить собі людина в Детройті чи Філядельфії і креслить на малі кордони майбутньої української імперії, позначаючи їх, очевидно, таким чином, кордони, щоб до цієї імперії ввійшли всі економічні „перлини” колишньої московської імперії. На папері складається ордебатаї майбутніх мільйонів українських армій, корпусів і дивізій, морської й повітряної фльоти, поліції, органів безпеки, прикордонної сторожі і інших дармоїдів. Неіснуючі скарбниці заповнюється, також на папері, мільярдами карбованців, які призначається на утримання окупаційних апаратів. Імперських людей не інтересує, що буде з українською культурою, освітою, соціальним забезпеченням, добробутом, головне, щоб була „потужна” імперія і... оця знаменита польська сукня, що то з неї польські імперіялісти поклялися не віддати навіть гудзика. Для майбутніх імперій складається імперські концепції і друкується їх на циклостилі для науки і забави емігрантів.

Справді, таке будівництво імперій при бюрку, плянування імперіялістичних походів на сусідні землі під час визвольної війни українського народу є „приємною” розвагою, але

всіх, що цим розважаються, можна спитатися, чи справді їх історія нічого не навчила? Аджеж візьмімо, наприклад, історію польського народу за останні роки. В 1918 році відновлена Польща мала перед собою два шляхи: а) шлях імперіалістичного розбою, б) шлях підтримки визвольної боротьби сусідніх народів. Відновлена Польща пішла першим шляхом і загарбала українські, білоруські та литовські землі. Приймімо на хвилину, що Польща вибрала б другий шлях і допомогла українському та білоруському народам визволитися. В умовах існування самостійної України, Білоруси, балтійських і козацьких держав між Балтійським, Чорним та Адріатицьким морями постав би обшир спільних інтересів. Постав би бльок союзних держав, спрямованих проти Москви й проти Німеччини. У цьому бльоку відновлена Польща зі своїм політичним, економічним і культурним потенціалом мала б далеко більші можливості, як ті куці „моцарствові” можливості, що їх мала вона протягом двадцяти років свого справді незалежного існування. Я вже не кажу тут, що в таких умовах не було б другої світової війни, Польща не зазнала б жахливих втрат і не змінився б її статус у напівсуверенну державу.

І тому я гадаю, що імперіалізм є ворогом народів, зокрема тих народів, які борються за своє визволення. З цієї причини накреслювання будь-яких імперіалістичних концепцій для українського народу на майбутнє є справді роботою на користь Москві. Але, коли ми вже при цих концепціях, то дивує мене, чому наські імперіалісти не переймуть від москвинів готової концепції „всесоюзної” імперії. Тут тільки столицю імперії треба змінити і перенести до Києва, а український народ проголосити „старшим братом” усіх народів. Гадаю, що чимало імперських людей, що їх не бракує серед різних народів, підтримають таку концепцію, щоб тільки імперія була ціла й неподільна. А вже, в найгіршому випадку, коли справи з імперією будуть іти погано (як, до речі, йдуть у сучасній імперії, в якій організують польоти в космос, але немає життя на землі), то можна буде дати москалям самостійність, і таким чином спекатися їх.

На мою думку, майбутнє Східної Європи та Північної і Середньої Азії залежатиме у вели-

кій мірі від того, як поневолені народи московської імперії зуміють розв'язати свої спірні проблеми і як співдіятимуть у своїй визвольній війні. В 1918-1920 рр. цієї співдії не було і тому Москва могла перемогти всі поневолені народи, що зірвалися до свого визволення, по черзі. Якщо було б зрозуміння потреби цієї співдії, то грузинські, вірменські, азербайджанські, туркестанські та інші легіони повинні були б боротися на побоєвищах України поруч українських армій, і ні в якому разі не могло бути війни між Польщею й Україною, між Польщею й Литвою, між Україною і Румунією або між козаками та Україною. Але ця співдія не повинна обмежуватися тільки на час визвольної війни, вона повинна продовжуватися і після її успішного завершення. Завданням відновлених держав поневолених народів повинно бути провадження спільної політики, щоб не допустити до відродження московського чи німецького імперіалізму, особливо загрозливих для відновлених держав поневолених народів. Оця співдія поневолених Москвою народів у визвольній боротьбі та в мирному будівництві є власне основною ідеєю АБН.

Визнаючи безумовну самостійність держав поневолених і загрожених Москвою народів, концепція АБН ні в якому разі не суперечить ідеї добровільних об'єднань цих держав для досягнення спільних цілей. Ідеться тільки про те, щоб такі ширші об'єднання не були накинени, щоб вони організувалися згідно з волею даних народів. Гадаю, що інтереси народів Центральної й Східної Європи покриваються в багатьох випадках, отже створюють можливості для спільних об'єднань. Все ж таки, насамперед повинні об'єднатися слов'янські держави близькі по крові, а за такі вважаю Білорусь, Україну та Козакію. Ці народи повинні створити вісь Меньск — Київ — Ростов, навколо якої групуватимуться інші держави зі спільними цілями. Оця вісь, умовно назвімо її УБІКОЗ (Україна-Білорусь-Козакія), потрапить не тільки активно розв'язати всі свої спірні проблеми, але й створити той конечний у багатонаціональній Європі баяне сил, що своєю природністю полегшить остаточну розв'язку державно-політичних проблем цього простору.

Богдан Коринт

АМЕРИКАНСЬКА ТАКТИКА У ПАРТИЗАНСЬКІЙ ВІЙНІ

Кожне змагання з ворогом має свої закони, недодержування яких означає втрату шансів на перемогу. До таких законів належить закон вищої й відмінної тактики. Що це значить?

Це значить, що протиставитися ворогові його тактикою замало. Недоцільно вживати тих самих способів воювання, пропаганди і політики, що ними послуговується ворог. Зате доцільно використовувати ворожу тактику для уділення власних метод боротьби.

Коли ми будемо протиставити диктатурі ворога нашу диктатуру, його жорстокості нашу жорстокість, фізичній силі нашу силу, коли будемо тільки наслідувати противника, заворожені його успіхами, тоді матимемо тільки спротив без великих шансів на успіх.

Коли у політичному змагу з Москвою ми відповідатимемо на її лайку нашою лайкою, на її наступи нашими контрнаступами, тоді тим самим будемо розпорощувати власні сили і діяти без пляну, а радше за пляном ворога, який, обсервуючи нашу тактику, може керувати нами згідно з своїми потребами.

У в'єтнамській війні американці, ведучи партизанську війну, протиставлять комуністам, правда, теж партизанську тактику, але вищого рівня і відмінну від їх тактики. Безоглядним жорстокостям комуністів над цивільною людиністю вони протиставлять там, де можливо, опіку або переселення і забезпечення її працею.

Розглянемо американську тактику бойових дій проти досвідчених у довголітній війні партизанів В'єтнаму, як описує її очевидець, ізраїльський генерал Моше Даян. Подаємо тут зміст його вражень, які появилися у кількох журналах в Європі і США.

Моше Даян забажав наочно познайомитися з бойовою тактикою у В'єтнамі, і тому звернувся до обох сторін з проханням дозволити йому перебути деякий час на фронті як обсерваторові, без зброї. Американці погодилися, комуністи на його прохання не відповіли нічого.

Моше Даян приготувався до свого завдання як слід: відбув конференції з секретарем Департаменту Оборони МекНамарою, з визначними старшинами Пентагону, але не оминув і

французьких та інших знавців стратегії і тактики модерної війни.

Незвичайно цікавий опис ген. Даяна починається враженням з штабу американської дивізії.

Посередині малого поля стояли гелікоптери, готові до бойових дій. Довкола них шатра для штабу і обслуги, далі 105- і 155-міліметрові гармати, перед якими розкинулися засіки з кільчастого дроту, сторожові вежі, окопи, прожектори і бункери. Довкола — поле обстрілу без дерев і кущів, а ще далі — пусті джунглі. Дорогу, що проходила недалеко цього становища, постійно замінювали партизани і відмінювали американці.

Штаб дивізії мав завдання вислідити з'єднання В'єтконгу і змусити їх до бою.

Американці, ведучи партизанську війну в джунглях, широко вживають гелікоптерів. Батальйон з повним озброєнням може бути перекинений гелікоптерами у центр боротьби протягом двох годин. Дивізія має 465 гелікоптерів і для їх обслуги 1.500 механіків.

Згідно з даними розвідки, дивізія В'єтконгу зайняла гірський терен і розчленувалася у батальйони, кожний по 350 партизанів. Американський плян полягав у тому, щоб скинути один батальйон у терені В'єтконгу і, залежно від перебігу боїв, доповнювати його свіжими силами. Проте, непевним було, чи справді з'єднання В'єтконгу перебували у тій околиці. Американці переводять розвідку переважно технічними засобами: фотографуванням з літаків, визначенням місця ворога з поміччю радіо тощо. Табори В'єтконгу звичайно розміщені під землею або у джунглях, що утруднює технічну розвідку.

Сотня, до якої приділили ізраїльського генерала, піднялась у 16-ох гелікоптерах стрілецького призначення. Під час перелету артилерія обстрілювала терен їх причалу, щоб очистити його від ворога. Опісля збомбардовано цей терен з літаків. Приземлюючись, гелікоптери обстріляли терен з артилерії, машинової зброї і ракетами. Тому, що був він невеличкий, стріляли майже „під ноги”.

Михайло Мельниченко

АННА РЕГІНА*)

Краса — як всевіт,
Краса петлінна.
Анна Регіна...

Анна Регіна...

Перед тобою століть примари,
За твої чари — війни і чвари.

Дзвони дзвонили,
Ридали хори,
Гула Софія без кінця...
В ім'я Руси,
Її народу
З нелюбом стала
Ти до вінця.

Крізь війни й січі
Твій голос кляче,
Через століття —
Твоя рука...

Твої романські
Діти омиті
Лоном слов'янського молока.

Краса — як всевіт,
Краса петлінна.
Анна Регіна...

Анна Регіна...

„Прапор”

*) Ганна, дочка київського великого князя Ярослава Мудрого, вийшла заміж за короля Франції Генріка I. На одній із гармат вона написала: „Ana Reina”.

Ще поки гелікоптери приземлились, вояки почали вискакувати і негайно займати бойові становища. Акція причалу сотні тривала не довше, як дві хвилини. Гелікоптери піднялися і відлетіли, обстрілюючи з машинової зброї суцідні терени.

Тепер надлетіли летунські з'єднання гелікоптерів і почали скидати зброю та боєприпаси. Важкі апарати прибули з гарматами і амуніцією до них.

— Але де ворог? — питав Моше Даян.

Ворог був недалеко. За 300 метрів приземлилась перша сотня цього ж батальйону і — попала у засідку. Сотня, до якої був приділений Даян, вирушила в джунглі бойовим порядком із гострим передовим забезпеченням. Не зважаючи на докладну розвідку, ворога не завважено. А тим часом партизани сиділи в добре замаскованих ровах біля стежки, якою рушила американська сотня, і, перепустивши перед-

ню сторожу, відкрили сконцентрований вогонь.

Протинаступ і переслідування ворога американці переводять не піхотними одиницями, а з'єднаною силою вогню артилерії і бомб з повітря.

Основне завдання американської піхоти висліджувати, де противник знаходиться, і дати знищити його повітряним силам. Для цього служать важкі бомбовики, які вживають бомб, керованих електронічно.

Комуністичні з'єднання мають іншу тактику: вони стараються напасти і знищити американські відділи, але тільки тоді, коли шанси на успіх майже певні.

Американці стараються також знищити ворога, але встрявають у бій завжди без огляду на положення чи перевагу сил. Головне для них — викрити ворога і змусити його до бою. Отже, американська тактика агресивна.

Партизани В'єтконгу роблять засідки, але у бій не встрявають, коли бачать перевагу противника, і, розчленовуючись на групи по 15 осіб, відступають стежками у різних напрямках, щоб зібратися опісля у визначеному місці.

Наскоки партизанів на американські військові табори або на опірні точки мають успіх тільки у виїмкових умовах.

Моше Даян описує наступ партизанів на опірну точку, обсажену корейцями. Партизани обстріляли становища корейців з мінометів і рушили в атаку. Повний полк партизанів наступав на сотню корейців. Здавалося, що не було ніяких сумнівів щодо успіху червоних. Але корейці негайно зажадали допомоги. І партизани не встигли перебігти 200-метрової віддалі від джунглів до перших корейських укріплень, як їх збомбардували американські літаки.

Американські патрулі складаються з малих груп, не більше як з п'яти вояків, а час тривання їхнього завдання не більше як кілька днів. Ціль патрулі — відкрити місце перебування партизанів і стежити за ними, не входячи у бій. Віддаль дій патрулі не перевищує радіусу обстрілу артилерії. Повідомлення про вислід акції патруля передає через радіо. Знищення викритого ворога виконують більші з'єднання, а також повітряні сили та артилерія.

Моше Даян брав участь в акції такої патрулі, яка тривала три дні. Патруля викрила ворожий відділ, а згодом при допомозі викликаного

ЯК ВСТАНОВЛЮВАНО КОМУНІСТИЧНУ ВЛАДУ В КАТЕРИНОСЛАВІ

Советська пропаганда всілякими способами намагається переконати поневолені в ССРСР народи, особливо ж молодь, і західній світ, що 50-річчя так званої Жовтневої революції — це свято „всього передового людства”...

Звичайна історична хроніка показує всю неправдивість такого твердження.

26 жовтня (8 листопада) 1917 р. на телеграфічних станціях Російської імперії, що вже розколювалась на окремі країни за національним принципом, одержано повідомлення: „Штурмом взято Зимовий палац. Тимчасовий уряд (Керенського) повалений. Влада в руках Советів. На чолі советського уряду — Ленін”.

Така подія відбулася у Росії-Московщині, роз'їдений марксистсько-соціалістичними гуртками. Привезений німцями із Швейцарії втікач-емігрант і завзятий марксист В. Ленін повернувся вчасно для большевиків-комуністів, а

гелікоптера ще групу з кількох партизанів. Порозумівшись із залогою гелікоптера, патруля тримала під вогнем місце, де скрилися партизани, а потім і гелікоптер обстріляв їх, даючи можливість патрулі підійти до партизанів. Це була акція „брання в полон” модерним способом. Коли врешті партизани піддалися, гелікоптер обнизився, забрав ранених з патрулі та полонених і відлетів.

Моше Даян прийшов до переконання, що надії комуністів на те, що вони переможуть американців так, як перемагли французів 1954 року, не здійсняться. Будь-яка спроба повторити Дієн Бієн Фу спричинила б повний розгром комуністичних сил. Кожний фронтальний наступ на американські з'єднання, забезпечені наймодернішою легкою і важкою зброєю, при негайній допомозі важких повітряних сил, приведе воєн до катастрофи.

Моше Даян не вірить, що В'єтконг і північно-в'єтнамські дивізії можуть колинебудь перемагти американців. Але комуністичні партизани роками можуть триматися у джунглях і підпільними діями не допускати до замирення країни.

фактично — для врятування Російської імперії від остаточного розвалу.

Але в Україні в 1917 р. вже діяла Українська Центральна Рада, з осідком у споконвічній її столиці Києві. На фронтах відбувалась спонтанна українізація полків, до ЦРади горнулися селяни, національно свідомі інтелігенти, передова частина духовенства, матроси Чорноморської флотії... У багатьох містах України, розбурхані початками Національної Революції, творилися військові відділи, що їх часто називали „гайдамаками” — українці з радістю, на згадку про славних Шевченківських гайдамаків, москалі — з ненавистю, в якій їх підтримувала значна частина жидів, що традиційно трималися „господарів” і були, чи вдавали з себе, соціалістами, большевиками...

Ця тема настільки складна й багатогранна, що дуже легко потонути в безлічі подій і фактів. Тому спинимося виключно на 1917 р., себто на початках Української Національної Революції, і то лише на прикладі одного міста. Події, що в ньому розгортались, мали в той час місце і в інших містах України, особливо ж тих, що лежали ближче до московської етнографічної території, звідки „московські брати” просочувалися в Україну для підривної діяльності, для збройних виступів проти Української Народної Республіки впродовж майже трьох років та для випомповування українського хліба.

Розгляньмо події 1917 р. в місті Катеринославі, переназаному тоді на Січеслав — тепер Дніпропетровську, найбільшому після Києва українському місті над Дніпром.

Катеринославська Рада і намагання большевиків захопити місто. Делегація до В. Леніна

На жаль, не маємо даних про кількісний склад українського бойового загону в Катеринославі в 1917 році. Але достовірно відомо, що Загін Гайдамаків повністю віддав себе в розпорядження Центральної Ради. У київській „Радянській Україні” з 7-го січня 1967 р. советський історик у статті „Прапор революції над

Придніпров'ям" згадує про „до зубів озброєні гайдамацькі полки і курені" в Катеринославі й околицях влітку 1917 р. Можливо навіть і полки. Бо хто пішов у Катеринославі на демагогічні заклики московських большевиків?

Українська стихія перемогла в тому місті, хоч розгортатися їй заважали як комунізантські елементи серед робітників Брянського заводу та Залізничних Майстерень, на чолі не з ким іншим, як Борисом Ройзенманом, так і місцеві меншовики, есери та різні угодовці, що тягли за „єдиною і неділимою" Росією. Фактом — у міській катеринославській раді на всіх 400 делегатів-депутатів було „тільки 70 большевиків" (стверджує „Рад. Україна"). Але, висуваючи демагогічні гасла та вдаючись до терору, ота жменька негідників довела до того, що свідомі українці вийшли з ради, різні меншовики чинили там слабкий опір — і большевики заволоділи радою, прийнявши резолюцію про підтримку „революційного Петрограду".

Тоді ж місцевий Комітет РСДРП(б) (Російської Соціал-Демократичної Робітничої Партії большевиків) провів на збольшевиченому Брянському заводі, де більшість робітників були не української національності, „резолюцію, в якій було сказано (цитуюмо за газетою „Звезда" з 28 жовтня 1917 р.): „Ми вимагаємо від Советів рішучих заходів проти явних і прихованих контрреволюціонерів та активного придушення спроб контрреволюційних виступів. Хай живе влада Советів!"

У Катеринославі большевики зорганізували з несповна сотні люмпенпролетарів так звану червону гвардію, на чолі з згаданим Ройзенманом і, крім того, з робітників, переважно росіян, на заводах Брянський і Амур-Нижньодніпровський „робітничу дружину". Все це були мізерні сили. Військова українська частина легко втримувала лад у місті, де вже починало розвиватись українське шкільництво, залунала українська мова і всі свідомі громадяни підпорядкувались своєму урядові — Центральній Раді в Києві.

Тоді большевики вислали з Катеринославу делегацію аж до В. Леніна, з проханням дати зброю для перевороту, а коли можна — то й військо. З наказу самого Леніна делегація на

чолі з Ройзенманом привезла з Росії 10.000 рушниць, 10 мільйонів набійів і 10 станкових кулеметів. Через гайдамацькі роз'їзди і пости цю зброю вдалося доставити на Брянський завод, що, як пише „Радянська Україна" „став революційною твердиною на Півдні і значним арсеналом Жовтня"...

Діставши зброю, катеринославські большевики натиснули на Губерніяльний Революційний Комітет, в якому ще було кілька українців. Вони і деякі есери вийшли звідти — і Ревком опинився в руках комуніста Е. Квірінга (латиша чи естонця).

Хоч Українська Центральна Рада в своєму III Універсалі і проголошувала, що домагається лише автономії та рівності, не збирається відокремлювати України від Росії, катеринославські українці-патріоти взялися на власну руку винищити большевицько-московське кумболо.

Грудневі бої. Большевики викликають загони „петроградців і москвичів"

Українські військові частини міцно тримали Катеринославу та його околиці. Гайдамацькі стежі пильнували залізничні станції від Синельникова аж до Ігрени, відганяючи або й вистрілюючи невеликі загони большевиків, що сунули з Харкова і Донбасу. А в самому Катеринославі українські частини концентрувались у трьох районах: поблизу заводських околиць, у центрі міста і в селищі Амур-Нижньодніпровську. Так званий Військово - революційний штаб, створений для виступу проти Центральної Ради, очолив москаль Василій Аверін, який ще за царя був на засланні в Іркутській губернії, в Сибіру, за ширення марксизму. 15 грудня 1917 р. большевицький партійний комітет на Брянському заводі, спираючись на одержаній з Росії зброї, вирішив змобілізувати всіх своїх прихильників і видав таку постанову: „На третю годину дня необхідно озброїти всі бойові організації, всі заводи Брянського району, робітничу гвардію, а також підготувати цехи у зв'язку з можливим наступом гайдамаків" (оригінал — московською мовою).

Аверін — „керівник військквештабу по боротьбі з гайдамацько-націоналістичними куренями" — не даремно поспішав, бо українські

В. Давиденко

НАРЕШТІ ЗАГОВОРИЛИ

Зруйнування Хрещатика в Києві у 1941 році, висадження в тому ж році Успенського Собору в Києво-Печерській Лаврі, трагедія Бабиного Яру на Куренівці, київському передмісті — все це були справи до останнього часу советською пресою замовчувані або ж інтерпретовані так невиразно, з такими недоговореннями, що підсоветські люди, які не були свідками тих чи зв'язаних з ними справами подій, власне, ніякого уявлення з тих інтерпретацій скласти собі не могли. Офіційною версією було твердження, що все це — діло рук німців.

В Українській Радянській Енциклопедії (УРЕ, т. 6, ст. 318-325) під гаслом „Київ” ска-

частини готувалися знищити большевицьке гніздо — Брянські заводи. „Синьожупанники”, як звало їх місцеве населення за їх синього кольору жупани, міцно тримаючи центральний район Катеринославу, почали підсуватись до тих заводів...

2-го грудня „Звезда” звернулася з закликом „до всього катеринославського пролетаріату”: „Робітники і солдати міста Катеринославу! Настав час, коли ви не можете більше лишатися без дії... Контрреволюція напружує всі сили!”

В тому заклик скеровувалось увагу робітників не лише проти гайдамаків, але й далі — на Ростов над Доном, на козацькі донські частини, що виступили проти большевиків.

В жорстоких боях українські частини тимчасово втратили частину центру, але міцно тримали більшу частину міста, включно з головною магістралею — Катеринославським проспектом (тепер „Проспект Карла Маркса”). Штаб гайдамаків стояв у великому будинку місцевої пошти. Большевики гніздилися навпроти, з штабом у тому будинку біля заводу, де ще перед 1917 р. один із „соратників” Леніна — І. Бабушкін підпільно вишколював робітників на марксистів. Врешті військо Української Центральної Ради почало вибивати большевиків, розчищати одну вулицю за другою. До вечора 27 грудня з большевицьких загонів та „червоної гвардії” залишилося, як свідчить советський історик С. Герасименко, двадцять-

зано: „20-го вересня 1941 р. окупанти захопили Київ. 778 днів місто перебувало під гнітом загарбників. Фашисти вбили 200.000 мирних жителів, насильно вивезли до Німеччини 100.000, зруйнували понад 800 підприємств, більше як 40% житлової площі. Під керівництвом підпільних партійних організацій кияни самовіддано боролися проти гітлерівців...” І далі: „Під час німецько-фашистської окупації Київ зазнав великих руйнувань. Майже цілком було зруйновано центральну магістраль міста — Хрещатик; зруйновано і пошкоджено визначні пам'ятки архітектури, наприклад, Успенський Собор Києво-Печерської Лаври...”

тридцять осіб, і то вже майже без зброї. „Залишилось також кілька саморобних гранат”... Большевицький провід викликав на допомогу червоний відділ з сусідніх амур-нижньодніпровських підприємств. Бій тривав цілу ніч, а потім і день 28 грудня.

Хто переміг у 1917 р. українське військо в Катеринославі

Військова сила частин, вірних і відданих Україні, значно переважала ворога в Катеринославі. Ще кілька днів — і від ройзенманів та квірінгів не залишилося б і сліду. Але — свідчить „Радянська Україна” з 7-го січня 1967 р. — „на допомогу катеринославцям прибули загони петроградців і москвичів!” І цитована вже місцева большевицька „Звезда” в самому кінці 1917 р. писала: „Разом з нашими товаришами пітерцями і москвичами ми йшли на бій за революцію, за соціалізм”...

Оточена, тепер уже переважаючими, ворожими силами інтервентів з Росії, українська частина відбивалась до ночі 28 грудня, засівши в будинку пошти. За словами С. Герасименка — „оплот Центральної Ради — націоналістичне охвістя — гайдамаки — доживав останні години”...

Лише кілька осіб здались, щоб бути пізніше знищеними, а решта прорвалася із оточення, щоб далі продовжувати Національну Революцію на Рідній Землі, щоб довести до Четвертого Універсалу.

Хто зруйнував і пошкодив? Очевидно — німці.

Майже нічого не розкривають у справі зруйнування Хрещатика і „визначних пам'яток архітектури” ні „Історія Великої Вітчизняної Війни”, ні інші історичні праці, крім хіба збірника документів „Киевщина в годы войны 1941-1945” (Київ, 1943), де подано витяг з „Довідки КГБ про диверсійно-розвідчу діяльність групи підпільників м. Києва під керівництвом І. Д. Кудрі”. В цьому витягу читаємо: „У місті... не припинялись пожежі і вибухи, що набрали особливого розмаху з 24 по 28 вересня 1941 р. І хоч ніхто з певністю не може сказати (!?), хто конкретно спричинив ці вибухи... нема сумніву, що до цього приклали руки особи, які мали відношення до групи Кудрі...”

Тут уже кілька кроків до признання. Але в 1963 р. Москва ще не відважувалась прийняти на себе цей злочин супроти України і її народу.

У вересні 1966 року, з нагоди 25-ліття боїв за Київ, „столицю УСССР” нагороджено орден Леніна. В зв'язку з тим український поет Дмитерко в явно замовленій статті, опублікованій у московській „Правді”, в фантастичному світлі, немилосердно нехтуючи історичними фактами, описав ті бої, а про перші дні вже окупованого німцями міста коротко згадав: „Але місто-герой не піддавалось, і ще довго було чути в ньому вибухи...”

В розкриванні деяких „таємниць”, відомих усім народам ССРСР і всьому світові, але старанно приховуваних советською пресою, московська пропаганда після смерті Сталіна почала стосувати методу „приватних джерел”, часом літературної форми, часом інтерв'ю з чужинецькими кореспондентами. При чому всі ті „таємниці” розкривається лише на половину, на чвертку.

Ось так появилася повість С. Солженіцина „Один день Івана Денисовича” — про сталінські концтабори. За нею вийшло ще кілька повістей і мемуарів — тільки в російській мові! — на цю тему, що перед тим для советських письменників була „табу”. „Таємниця” нібито перестала існувати, але піднесено над нею лише краєчок завіси. Советські письменники дуже добре знають, як високо можна ту завісу підносити, щоб читач справжніх концтаборів

не побачив. Йому вперто сугерується переконання, що хоч який лихий був „культ особи”, але — „партія не помилялась” і „будівництво соціалізму” тріумфальним походом ішло вперед, навіть в умовах культу особи.

Те саме з примусовою колективізацією і з великим голодом 1933 року, якими сплюндровано українське село і здештовано українське селянство, з насвітленням подій другої світової війни, в якій мільйони советських вояків піддавалися німцям в полон, але читачі советської літератури і досі про це „не знають”.

Використано метод „приватних джерел” і в справі зруйнування Хрещатика та висадження Успенського Собору Києво-Печерської Лаври.

У київській „Вітчизні” (ч. ч. 5 і 6 за 1965 р.) в романі І. Головченка та О. Мусієнка „Чорне сонце” створено таку версію: большевицькі підпільники висадили в повітря німецьку командтуру на розі Хрещатика та Прорізної вулиці і німці, помщаючись за це, зруйнували увесь центр Києва. Цю версію придуману в ЦК КПУ, в Москві не апробували, як невірогідну, бож кияни на власні очі бачили сотні попечених, поранених і забитих у тих вибухах німців.

У серпневому і вересневому (1966 р.) числах московського місячника „Юность” появилася уже „документальна повість” Анатолія Кузнецова „Бабин Яр”, в якій автор, сучасник і свідок подій, у великій мірі розкриває згадані вище три „таємниці”.

Про зруйнування Хрещатика він пише так:

„Це почалося 24 вересня 1941 року о 4-ій годині... Вибухи лунали в різних частинах Хрещатика цілу ніч, поширюючись на прилеглі вулиці. Вилетів у повітря цирк, і його покручену баню перекинуло хвилею через вулицю. Поруч з цирком горів зайнятий німцями готель „Континенталь”... Німці оточили увесь центр міста. Горіли вже Пушкінська і Мерінговська, поперечні вулиці Прорізна, Інститутська, Карла Маркса, Пасаж... Було таке враження, що палає все місто. До війни почали були будувати метро, і тепер ширились чутки, що то було не будівництво метро, а закладання страховинних мін під усім Києвом...”

Звідкись німці доставили на літаку довжелезні кишки, протягнули їх від самого Дніпра через Піонерський парк і почали помпувати воду величезними помпами. Але вода до Хрещатика не дійшла: серед хащів парку хтось кишки перерізував... Німці не могли навіть видобути трупи своїх погорілих, вонч згоряли дотла...

По кількох днях боротьби німці припинили спротив, вийшли з того пекла і тільки спостерігали пожежу здалеку... Вибухи затихли тільки 28 вересня...”

Цей в скороченні наведений опис закінчує А. Кузнєцов одвертим признанням, яке розвіює всякі сумніви щодо причинців київської катастрофи:

„Вибухи і пожежа Хрещатика, по-моєму, повинні ввійти в історію війни як одна з трагічних і героїчних сторінок. Треба розуміти, що значив Хрещатик для Києва. При відповідному масштабі це все одно, якби вилетіло в повітря... скажімо, серце Парижу в межах Великих бульварів. **Це була перша в історії строго підготована акція такого порядку**”.

А як же з Успенським Собором і „іншими історичними пам'ятками”? Анатолій Кузнєцов пише про це так:

„Ми вийшли на своє улюблене місце, і перед нами відкрилась Лавра. Вона горіла.

Головна лаврська дзвіниця світилась яскравим оранжевим світлом, ніби вона була ілюмінована, а диму було небагато. Успенського Собору не було — гора каміння, з якої стирчали залишки мурів, розписаних фресками. Горіли всі музеї, все містечко, оточене мурами.

Бабуня так і сіла там, де стояла. Звідти, від Лаври, бігли люди, і всі казали, що вилетів у повітря Успенський Собор. А в ньому була сила-силенна старовинних рукописів і книг. Палаючі аркуші вітер підхоплював, і вони сипалися дощем, усе підпалюючи. А хто зірвав, кому це було потрібне — невідомо.

Це було 3 листопада 1941 року, я бачив, як горіла Лавра.

На бабуню це подіяло занадто сильно, вона довго сиділа, зрідка христячись, я насилу умовив її піти. Вдома вона сказала: „Ох, і надивишся ти, дитино моя. Інший не побачить стільки за все життя. Господи сохрани тебе!”

У примітці до цього опису А. Кузнєцов наводить такий витяг із книжки проф. К. Дубини „В годы тяжелых испытаний” (Київ, 1962, ст. 96-97):

„Як виянилось (!?), фашистські вандали заздалегідь замінували Успенський Собор та інші будівлі, очікуючи нагоди для вибуху. 3-го листопада 1941 р. Лавру відвідав зрадник словацького народу Тіссо. Це був слушний момент для провокації. Як тільки Тіссо покинув територію Лаври — залунали вибухи... Окупанти намагались приписати це злодіяння радянським патріотам, які нібито робили замах на Тіссо. Але навіть такий бандит, як підсудний Шеєр, змушений був признати, що це — діло рук німецько-фашистських загартників”.

Однак, кияни думають про цю справу інакше, і А. Кузнєцов додає від себе таку промовисту завагу, що заперечує висліди „дослідження” проф. Дубини: „Документів про висаджен-

ня Успенського Собору і пожежу Києво-Печерської Лаври мало, і в цій справі ще не все ясно”.

А коли ж воно остаточно в'ясяниться?

**

У 1965-му році російський поет Євген Євтушенко, порушивши довголітню мовчанку довкола Бабиного Яру, опублікував вірш, присвячений жидівському населенню Києва, що його вимордували у тому Яру в 1941 році німці. Цей вірш, що починається словами:

Над Бабьим Яром памятника нет,

Крутой обрыв, как грубое надгробье —

знайшов широкий відгомін не лише в ССРСР, але й на Заході, і був, очевидно, пробним баллоном, випущеним знов же таки з „приватного джерела”.

В світовій opinio, навіть в opinio більшості української еміграції, Бабин Яр все ще залишається як місце страти за одною версією 60, за другою 30 тисяч жидів.

Однак, історичним фактом є те, що, після винищення всіх київських жидів включно з малими дітьми, німці створили над Бабиным Яром один із найстрашніших концентраційних таборів, в якому протягом двох з половиною років мордували вже переважно українців.

Це ж тут згинули Олена Теліга і її чоловік, Іван Рогач, Орест Чемеринський, Орлик, тут знайшла свою смерть численна підпільна група київських націоналістів із Левченком, тут розправлялись оскраженілі німецькі кати з кожним свідомим українцем, тут вимордували десятки тисяч полонених української і інших національностей вояків.

Анатолій Кузнєцов, автор повісти „Бабин Яр”, мешканець Куренівки, усі роки війни прожив у сусідстві з тим концтабором і в своїй повісті відтворив потрясаючий образ смертного походу жидів до Бабиного Яру, навів спогади єдиної людини, жидівської дівчини, якій пощастило врятуватись з того пекла і яка працює тепер у київському театрі ляльок; дав цілий ряд надзвичайно цікавих фрагментів-спогадів з тогочасного кошмарного життя в окупованому німцями Києві.

Ось описує він, як ведуть до Бабиного Яру „величезний, величезний натовп” полонених. „Вони були брудні, зарослі, з якимись зовсім безумними очима. На багатьох із них солдатські шинелі звисали клаптями, в одних ноги

були обмотані ганчір'ям, інші йшли босі, у деякого в руках були торбинки. Вони мовчки дивились перед собою... а конвоїри цокали кованими чобітьми і перекликались по-німецьки..."

Таких полонених згинуло в Бабиному Яру десятки тисяч, у Дарницькому концтаборі під Києвом 68.000. А були ж подібні табори в Славуті, в самому Києві, на Керосинній вулиці...

„Матросів Дніпровської фльотилії, — пише автор, — гнали до Бабиного Яру в холодний день, коли на землю падав легенький сніг. Рухи в них були скручені дротом, багато з них ішли босі, голі до пояса, а деякі в самих підштанцях. Кричали й билися вони вже в самому Бабиному Яру..."

Автор згадує, як німці вистріляли в Бабиному Яру всю в цілості київську футбольну дружину „Старт”, яка, не зважаючи на пересторогу команданта міста, відважилась перемогти з рахунком 6:0 дружину якоїсь німецької військової частини.

Автор реєструє такий факт після арештування Олени Теліги і Рогача:

„Газета „Українське Слово” закрилася в грудні. Закрився і літературний альманах „Літаври”, в якому, мабуть, бухнули не те...” І наводить з „Нового Українського Слова” з 14 грудня, де в редакційному кріслі вже сидів ренегат Штепа, таке звернення:

„До наших читачів!

Від сьогодні українська газета виходитиме в новому вигляді, під назвою „Нове Українське Слово”. Крайні націоналісти спільно з по-большевицьки настроєними елементами зробили спробу перетворити національно-українську газету в інформаційний орган для своїх зрадницьких цілей. Всі перестороги німецьких цивільних властей відносно того, що газета має бути нейтральною і служити лише на користь українському народові, не були взяті під увагу. Була зроблена спроба підірвати довір'я українського народу до наших німецьких визвольників.

Було переведено очищення редакції від зрадницьких елементів”.

До цього звернення додає від себе автор таку заввагу: „О цей многозначний останній рядок!”

Але що значать всі ці гори українських трупів для тих засліплених ненавистю жидівських письменників і журналістів у вільному світі, для яких український народ — це живе втілення антисемітизму, це той народ, який нібито до-

помагав німцям винищувати жидів. І чи варто тут пригадувати інспіровані статті в „Лайфі”, надихані злобою статті в жидівській пресі, в книжках, у недавно згадуваній в „Свободі” книжці Елі Вейзеля, в якій цей мадярського походження жид пише: „Бабин Яр не біля Києва, Бабин Яр — цілий Київ. Бабин Яр — це ціла Україна”. Навіть з повісти Кузнецова витягнули і переклали в недільному виданні „Нью Йорк Таймсу” якраз той розділ, де автор згадує декілька покидьків українського народу — поліцаїв, що діяли в концтаборі над Бабином Яром, хоч у дальших розділах пише автор і про московських поліцаїв, і про маляр. І згадує також найжорстокішого ката в жіночому відділі концтабору — колишню акторку Київського російського драматичного театру Лізу Логінову.

Тричі погноблений московсько-советським режимом український народ не має змоги сказати правди, не має змоги боронитись.

**

І наостанку ще малий, але дуже характеристичний факт. „Новое Русское Слово”, що виходить у Нью Йорку під редакцією М. Вейнбаума, передруковуючи повість Анатолія Кузнецова, викинуло вступ, в якому є ось таке місце — спогад автора з часів уже повоевних:

„З одного боку яру на другий пробирався обідраний дід з торбою, і з того, як певно він ішов, ми зрозуміли, що він ходить тут уже не перший раз.

— Діду! — спитав я. — Євреїв тут стріляли чи далі?

Дід відразу спинився, оглянув мене від ніг до голови і сказав:

— А скільки тут русских поклали, а українців, а всіх націй?..

І пішов..."

Хрещатик, Успенський Собор, Бабин Яр — це тільки окремі сторінки ще не написаної великої книги про Голготу України.

У Гете диявол з'явився Фавстові в шахах середньовічного каваліра. В наш час „народних демократій” приходять він у подобі „комарінського мужика”, московського пикатого різника, веселого, п'яного й хамуватого Ваньки. Постать, яка в добу скасування всякої дистинкції, користується особливою популярністю.

Д. Донцов

„Від містики до політики”

В. Ласовський

НЕЗАБУТНІ ДНІ

(Спомин)

У пляні традиційної політики Москви „діведе ет імпера” проходить духове роззброювання української еміграції з безкомпромислової протимосковської настанови. Круглі столи, зустрічі з потенційними ціянкالیстами, що оволоділи бездоганно секретами римування на сентиментально та на „патріотично” (як рідну матір, я люблю Москву” — Д. Павличко), палкі обійми з „рідними братами”, апологія безпринципности в газетах у готуванні нової „визвольної стратегії”, цькування проти ненависних бандерівців, що, капосні, не хочуть „за духом часу” зіступити з „ретроградних” позицій — все це кристалізується за формулами, складаними у плянувальному відділі „метрополії поступового світу” поряд з найвигадливішими злочинами.

У Москві збагнули, що найповажнішими чинниками в розкладовій політиці супроти нашої еміграції буде не що інше, як уміле використання ностальгії та зневіри у визволення України. Якесь частина нашої „еліти” опинилися вже потойбіч risks, що розмежовує відчуття життєвих інтересів нації та конечности їх захисту всіма засобами від їх зраджування в метушні довкруги фікції контакту з „реальною Україною”.

Вже зформувався кадр „реалітетників”, вже заокруглився круглий стіл до того, що котиться в прірву цілковитого ідейного маразму, вже тужавіє глибока борозна між „ми” й „вони”, з’ясовується навіть програмова ідеологія безпринципности, що дає розгрішення в найважчих порушеннях фронту протимосковської боротьби.

Проте, досягнення Москви в духовому роззброюванні нашої еміграції вже сьогодні, з національно-революційних позицій, можна оцінювати як їх зміцнення, як болючу, але конечну операцію. Наявність неізолюваних капітулянтів у здоровому еміграційному суспільстві завжди позначалася гамуванням багатьох починів у громадському та культурному житті, головним чином тих, що в них наголошувалося моменти національної принципности, ідеали тяглости визвольного чину.

Нечисельних слабодухів, засмоктаних у гуцавину дефетистичної діалектики, Москва кваліфікуватиме як „прогресистів”, „діячів української культури” і т. д. в протиставленні до „вислужників паліїв війни”, „ворогів українського народу”, „покидьків” та „оскаженілих націоналістичних псів”. Що ж, прийдеться прийняти такий двоподіл нашої громади з почуттям полегші, що операцію зроблено не нашими руками і що відповідальність за наслідки цього двоподілу падатиме на тих, які зрадили національно-визвольні ідеали, загубили віру в свій народ.

**

Ось такі міркування на невеселі актуальні теми супроводять пригадку про прихід 50-річчя Української Національної Революції. Перегортаючи анали тих ча-

сів, скільки ж то фактів тогочасного „реалітетництва” в них подибуємо, скільки самогубчих актів дефетизму та політичної сліпоти „еліти”, аналогічних до самогубчої орієнтації на „реалітети” насських самодурів. А у вінок спогадів з тих хвилюючих днів мені хотілося б долучити й свій скромний, схоплений оком, вухом і серцем десятилітнього хлопчини, спогад, що завжди, коли закрадалася в мою душу зневіра, розвіював її і кріпив певність, що за ніяких обставин не „загине козацька мати”.

**

1915 рік... Як воєноположеному, моєму батькові москалі, евакууючись з Галичини, наказали виїхати вглиб російської імперії, дозволивши забрати з собою родину. Батько купив коня, навантажив на возика постіль, харчів, децо з домашнього статку, посадив на возика маму й мене і подався в безмежні простори, без точного пляну, якими шляхами прямувати. Щойно в Гайсині якийсь добрячий пристав порадив батькові їхати в Донецький басейн, мовляв, там можна буде легко без знання російської мови влаштуватися на працю.

Продано коняку з возиком, обмежено до мінімуму домашні статки, і ось ми в поїзді на Полтаву. Як жадібно присмоктувалися дитячі очі до широких подільських просторів крізь вікно вагона, переповненого місцевим людом та всякими чиновниками, які, либонь, теж кудись евакуювались! Як зацікавлено ловило моє вухо незвичне звучання української мови в устах селян і московської, що нею шварготіли чиновники! Яке це все було для мене нове! Та великих і незатертих вражень довелося зазнати на еталній зупинці, в Полтаві.

Ще й досі стоїть перед очима наче вчора бачений образ земства, збудованого в українському стилі, своєрідному, пишню-простому, розкішно-суворому. Ще й досі вчувається музика полтавської говірки на базарі, що його ні словом описати ні змалювати. Багато років пізніше, оглядаючи базари на різних континентах, я ніде не бачив таких згармонізованих кольорів одягу та товарів, так зінструментованого гомону мови, вигуків, розповідей і захвалювань.

Два-три дні в Полтаві, і ось ми знову в поїзді, що мчить трохи вже надто монотонним пейзажем у Донбас. Десь уночі проряхтіли світла Катеринославу, і ось ми в Вахмуті (тепер Артемівськ), одному з центрів вугільної та сільної промисловости.

Не погане було те місто Вахмут. Все в зелені, гарні будівлі, всюди видно достаток. Та це вже не Полтава, де всюди гомоніла українська мова. Вахмут нас зустрів московським штюканням, і ми відчули себе осамітненими в цьому чужому, настороженому до нас, як „австріяків”, оточенні.

Але прижилися. Батько, за фахом учитель, почав працювати у вищій начальній школі „надзирателем“, я пішов у підготовчу класу гімназії.

Мав я спочатку великі труднощі з мовою. І неприємності. Дразнили мене хлопці „англічаніном“ (галичанин), насміхалися з моєї каліченої російщини, не хотіли дружити зо мною. Та згодом і я заштокав — і так заштокав, що призабули, що я „англічанін“ чи „австріяк“. Появилась у мене ціла гурма товаришів, а моя бібліотечка заповнилася московськими книжками, бо де ж там дістати було українську книжку. Один лише привезений з дому „Кобзар“ з допомогою мами навчав мене рідного друкованого слова.

З українською стихією ми зустрічалися, виїжджаючи на вакації у село Хемівку, і московської мови цілих два місяці ми там не чували. Це було чудове хліборобське село, заселене кремезними дядьками та червонощокими молодіцями. До москалів ставилися вони зневажливо, і брали на сміх кацапа, який, забривши з Московщини, шукав на селі праці. — Гей, кацапе, не шуми лаптями! — гукали до зайди, зодягненого в брудне лахміття.

Бахмут був сповнений московським чиновництвом і міщанством. В школі, де працював батько, був лише один учитель, Прибиловський, українець, з яким батько заприятелював і у нас вдома говорив по-українському.

... А десь там за Заході гриміла війна. Її відгомони доходили до нас лише зі сторінок преси, бо життя в Бахмуті йшло мирно і не багато розмов було про воєнні дії. Учні моєї класи пускали повз уші тиради учителя Михайла Ніколаєвича, який кожну свою лекцію розпочинав словами: „наша доблестная русская армия“.

Та одного дня прийшов край мирним дням. Блисквично поширилась звістка про революцію в Петрограді. Це було вчора. А сьогодні нам, гімназистам, студенти, що завтра робитимуть революцію в місті, почали зривати з кашкетів „герби“ — відзнаки державної гімназії. Мені якийсь довготелесий учень реальної школи скинув з голови кашкета, висмикнув з нього „герб“ і жбурнув у бур'яни. Я трохи не заплакав на вид моєї нової, чепурної „фуражки“, у якій на місці, де красувалася чудова срібна відзнака, вилазив клапоть вати.

Кожний з учителів на свій спосіб доводив до відома учнів про зміни, що настали в російській імперії, а наш „наставник“, Михайл Ніколаєвіч, сповіщаючи тремтячим голосом про зречення Миколи II, смішно скорчив обличчя, і з очей йому закапали сльози.

Десь там у центрі міста йшли вже пересправи з поліцією та цивільними урядами озброєних збольшевичених ватаг комуністів під проводом комісарів, здебільша жидів у шкурятяних куртках та з викреслених із помальованого на червоно картону п'ятикутними зірками на картузах. Вечорами лунали постріли. По вулицях вже валялися трупи, і їх по два-три дні ніхто не підбирав зі страху, „бо хто його знає“...

Кварталів за вісім від нашого дому на залізничних коліях стояли цистерни з спиртом-сирцем. Ці цистер-

ни хтось попрострілював, і з них тоненькими цівками задюрчала алькогольна рідина. Вона вливалася в вуличні рівчаки і текла собі як вода у дощовий день. Міське шумовиння кидалося з відрами, ринками, глечиками до рівчаків, черпало і тут же пило цей дорогий плин. Хтось із жартунів підпалив потічок, і він раптом узявся синюватим полум'ям. Звеличники „ліворуці“ вже в підхмеленому стані, не мавши посуду, піджаками та шапками розмахували полум'я, ставали навколюшки і пригублювалися до текучого алькоголю, змішаного з кизяками та болотом. На кількох одчайдухах спалахнув одяг, і вони, ревучи з болю, качалися по дорозі. Для нас, дітей, це було видовище куди більше емоційне, як найвигадливіші циркові програми. А над усією цією потрясаючою сценою розгнужданости та схудобіяння йшов вулицями хриплий гомир: „Бей буржуев! Да здравствует слабода!“...

* * *

До мого батька доходили чутки, що українці в Києві піднесли революційний прапор, що формуються якісь військові відділи, що йдуть якісь переговори з тимчасовим російським урядом. Проте, знали ми лише те, що приносила російська преса з Катеринославу чи місцева, з дуже тенденційним навітлюванням.

Щораз частіше прибігав до нас учитель Прибиловський і довго вечорами радився з батьком, що діяти, коли вже є відомості, що в місті зформувалися групи поляків та жидів. Обидва з батьком заходилися вони повідомити знайомих, про яких знали, що вони як не українці, то бодай малороси.

І ось напередодні призначеної в нашому мешканні наради, в пополудневу пору ми почули з великого парку, що простягався на три квартали, голосний хоролий спів. Співали „Заповіт“. Батько, а за ним і я, метнулись до парку, де містились літній театр та міський клуб. Клуб був повен людей, а назовні стояла група і співала. Мій батько став як укопаний. На його очах блиснули сльози.

— Дивися сину! Це — українці... Дивися, скільки їх тут! — промовив він тремтячим від зворушення голосом.

Раптом спів замовк, і на весь парк пролунав вигук: „Хай живе Україна!“ Батько схопив мене в обійми і довго мовчки притискав до себе.

Батько з Прибиловським впірнули в організаційну роботу. Що саме вони робили, не знаю. Батько повертався додому пізно, і мати хвилювалася та дорікала йому, що наражається на небезпеку, йдучи нічною порою вулицями, повними бешкетників.

Впірнув в роботу й я, бо захопили мене хвилюючі зміни, що зайшли в гімназії. Класи обирали свої „ревки“, які мали своїм завданням стояти на сторожі інтересів учнів і протиставитися гнобленню їх учителями. Учителям говорили ми „товарищ“, тримаючи руки в кишенях, і ходили вулицями з папіросками в зубах. Ані професор, ні надзиратель не мали права картати курця, бож це — „ліворуція“ і нікого вже погноблювати не можна. Все це нам дуже подобалося, хоч не од-

ного десь там шкребла совість, що в усьому тому щось не гаразд.

Але куди більше всмак була мені робота коло організування, за зразком батька, товаришів-українців у своїй клясі. Нас призбирався вже чималний гурток. А скільки було несподіванок у наwerbовуванні! Ось був такий Опаренко. Хоч прізвище в нього було українське, він завжди чванився, що з Петербургу попав в оцей „гарадішко“, мізерний Вахмут. І вимовою підкреслював своє особливе походження, і держався манірно, згорда споглядаючи на всіх нас, провінціалів. І ось одного дня він приступив на перерві до мене, прохаючи прийняти його до українського „кружка“, мовляв, він теж українець, і прізвище у нього кінчиться на „енко“, як у Тараса Шевченка.

Отаманом нашого гуртка-загону ми обрали здорового хлопчиська Єременка, що його дужі п'ястуки були пострахом навіть для п'ятиклясників. Програмою нашої діяльності було гуртом і вроздріб побивати кацапів і рисувати на всіх стінах і парканах три літери: ХЖУ — Хай Живе Україна! Жидівська група робила спроби цей „українізаційний процес“ послабити, рисуючи під ХЖУ сіоністичні зірки, проте Єременко швидко припинив цю підривну акцію.

**

Врешті прийшов незабутній день. Пам'ятаю тільки, що це була неділя, і на небі не було ані хмаринки.

Вранці батько заявив мені, що я буду свідком великої події, і ми всі троє з мамою вийшли на вулицю. Батько був мовчазний, скупчений, а мама не відповідала на мої запитання, що саме станеться. Казала: „Побачиш!“

Ми вийшли на розлогу площу перед собором. Якраз закінчилась відправа, і люди висипали на площу. Батько залишив нас з мамою і з Прибиловським та кількома особами з Українського Клубу, які супроводили якусь незнайому людину, вийшли на церковну паперть. Тут вони кілька хвилин про щось говорили, а потім зійшли на площу. Залишився на паперті тільки незнайомий. Він розгорнув звинутий у сувій папір і, вичікуючи, поки вщухне гамір, обводив людей поглядом. Ось уже зовсім тихо. І от урочисто зазвучав дужий голос низького, металічного тембру:

— „Народе Український! Народе селян, робітників, трудящого люду!..“

Цей голос читав Перший Універсал Української Центральної Ради. Небагато я розбирав із зачутого. Але по моїй спині пробігли дрижаки. Чи прочував я, що той голос, його урочисте звучання, не зовсім зрозумілий зміст таємничого сувою супроводитимуть мене все моє життя? Одне, що я напевно тоді знав, що в читаному здійснюється те, що завжди так хвилювало батька, про що писав Тарас Шевченко в „Кобзарі“, за що наш український загін громив кацапів у школі і на нашій, Садовій вулиці.

Замовк металічний голос. Хвилину читець стояв непорушно, не згортаючи сувою. Непорушно стояла й тисячна маса на соборній площі. Але це була хвилина. Годі описати, що сталося після цієї хвилини, напруже-

ної, як тятива. З тисячі грудей ринув нестримний крик. Це був крик, викинутий з українських грудей, здушуваних триста років московським насильством. Це був крик волі.

Люди кидалися одне одному в обійми, плакали, ставали навколішки і зносили руки до неба. Дехто пробивався крізь натовп і навіжено гукав: „Україна вільна, вільна наша Україна!“ Або волав знепритомніло: „Хай живе наша мати-Україна! Чого ж стоїте?! Не бачите — воскресла Україна!“

Плакала ревно мати, заплакав і я. Широ й радісно. Та й було чого. Адже перед моїми дитячими очима здійснилася містерія відродження українського народу. Вся ця маса на соборній площі, що оце губила розсудок з радощів, що вчора „штокала“ московською мовою, а тут, дивись, робітники, інтелігент, міщанин, селянин — всі загомоніли по-українському, всі відчували себе дітьми незнищеної нації.

**

Каруселею, барвистою, часами захоплюючою, часами трагічною, закрутилися дальші дні у Вахмуті. Після прочитання Першого Універсалу пішла швидкими темпами організація українського політично-культурного життя. Українізовано деякі школи, наскільки це було можливе з браку українців-учителів, відзначено заходами Українського Клубу шевченківські роковини, з поставою „Невольника“ та концертною частиною, в якій головною точкою був виступ одного з останніх сліпців-бандуристів, Кравченка.

Пригадую, з якою глибокою пошаною вивели, підтримуючи позаді руки, сліпця з бандурою на яскраво освітлену сцену театру. Якими оплесками та вигуками „Слава“ вітала його вщерть набита людом величезна зала! Пригадую якесь ніби закам'яніле, вкрите сіткою морщин обличчя і сльози, що спливали з невидючих очей барда української вольности і славного минулого козаччини. Я стояв поруч з Кравченком у нашвидку пошитому костюмі козачка і після його виступу деклямував „Розриту могилу“.

**

Мій батько з двома новонадбаними приятелями, Фірстою й Кірстою, працював над формуванням Вільного Козацтва. Наше мале мешкання стало місцем плянувань, засідань та цікавих візит.

Одного разу прийшов до батька вродливий чорнявий юнак, щось дружньо до мене говорив, щось випитував і звертався до мене з словами „мій любий козаче“. Юнак приніс декілька зшитків своїх власних поезій, здебільша писаних московською мовою. Він просив батька дати оцінку його творам, а також перекласти на українське те, що написав по-московськи. Батько з великою увагою поставився до поезій юнака, проте мусів відмовити його найвному проханню. Юнак виправдувався, що по-московськи писав тому, що добре ще не володіє українською літературною мовою. Але, сказав, надалі писатиме тільки по-українському. Цей юнак звався Володимир Сосюра.

Раз прийшов до батька якийсь пан, що відрекомендувався як Пестерів. Говорив московською мовою. За-

явив, що української мови не знає, проте почуває себе українцем і, маючи доволі грошей, ставить їх до диспозиції українському рухові в Вахмуті. Згодом виявилось, що Пестерів мільйонер, власник вугільних копалень. Він дійсно сипав грішми на національні потреби. Пізніше його обрано головою Українського Клубу. Це був палкий український патріот, до самозаперечення відданий відродженій батьківщині, хоч можна було мати великі сумніви щодо його українського походження. Пізніше розстріляли його червоні москалі.

**
*

Нашу гімназію частково українізовано: викладали українську мову та ще якийсь предмет по-українському. Група „цареславних гімназистів”, а було їх чимало, при кожній нагоді дошкуляла нам.

— А как будет по-хахляцки — мотоцикліст наехал на фотографа? — питали вони нас і самі „перекладали”: — Самопер напер на мордописця.

Довго ми не терпіли такої наруги. Якось, коли вони скупчились на гімназіальному подвір'ї, наш здоровило Єременко схопив за ковнір котрогось „цареславця”, добре ним струснув і запитав грізним голосом: „А скажи мені, кацапська пико, як по-вашому буде: „Мотоцикліст наїхав на фотографа”? — І не чекаючи відповіді, вигукнув: — Пам'ятай, дурню, що це по-кацапськи буде: самопюр напюр на мордописця”. Для закріплення цієї фрази він шпарнув цареславця між живущ.

Загони Вільного Козацтва подалися в напрямі Києва. Поплатилися своїм життям Фірста та Кірста за вербування добровільців. Їх мучили червоні опричники, знущалися над ними і потім розстріляли.

Місто переходило з рук до рук. Мешканці його жили в непевності і, лягаючи спати, не знали, яких гостей вітатимуть вранці.

Найдовше вдержувалися синьожупанники. Наскакували білі москалі, червоні в постійному чергуванні, побували й австрійські окупаційні війська. На вулицях раз-у-раз зчинялася стрілянина, ну, і, звичайно, було багато трупів.

Під час одного з наскоків ватаги червоних москалів, власне, коли схоплено Фірсту і Кірсту, шукали третього „бандита”, мого батька. Врятувався він чудом. Червоні прийшли шукати батька в школу, де він викладав німецьку мову, і при вході запитали про вчителя Ласовського. Якийсь кмітливий учень, зміркувавши небезпеку, прожогом метнувся до класу і сказав батькові про прихід москалів. Батько без надуми вистрибнув у вікно.

Після того батько завантажив нас з кількома клунками у вагон поїзду, і ми подалися в напрямі Галичини.

**
*

Скільки пробігло подій від часу проголошення Першого Універсалу! І яких подій. Четвертий Універсал, Крути, Зимовий Похід, Базар, Броди, УПА... Подій, дорого оплачених кров'ю найкращих синів нашого на-

М А Н І Ф Е С Т

ПРО СКЛИКАННЯ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

Боже Провидіння покерувало долею українського народу так, що мільйони його дочок і синів живуть нині поза Україною.

Задивлені в гідні приміри своїх попередників, докладаємо всіх зусиль, щоб зберегти нашу національну ідентичність. Свідомі ми того, що наша доля нерозривно пов'язана з долею українського народу, а духовна єдність з материком — це джерело нашої духовної сили, це наш моральний обов'язок.

Ми затривожені всім тим, що діється на Батьківщині: Україна поневолена в тенетах московсько-комуністичного імперіялізму. Майже півстоліття триває політичне поневолення і економічний визиск нашого народу новим червоним московським окупантом. До того долучується тепер наступ на дух українського народу у формі посиленої русифікації та нищення культурних скарбів української нації.

Жорстокий наступ ворога на життя і дух української нації скріплює нашу віру в українську правду.

Виконуючи постанови Конгресів українського організованого суспільства у різних країнах вільного світу, Пан-Американська Українська Конференція, провівши підготовчу працю, скликає на дні: четвер, п'ятниця, субота і неділя, листопада 16, 17, 18 і 19, року Божого 1967, в місті Нью Йорку, осідку Об'єднаних Націй.

Світовий Конгрес Вільних Українців, щоб

1. Задокументувати перед світом непохитну волю українського народу боротися за віднову своєї суверенної соборної держави.

2. Заманіфестувати солідарність української спільноти у вільному світі з визвольною боротьбою українського народу і готовість допомогти йому засобами, які є до нашого розпорядження.

3. Об'єднати всі сили українців, громадян чи меш-

роду. Подій, які повинні в хвилинах найглибших депресій кріпити нас на душі, кріпити нашу віру в остаточне звільнення з неволі нашого народу.

І ось доконується на еміграції містерія, зла містерія. Інспірована самим сатаною. Знаходяться серед нас люди, малодухи, які, здаючись на ласку безпощадного ворога, хочуть приниженим скимлінням вимолювати охлапи ласки завойовника, того завойовника, що нікому, ніколи нічого не дарує. І діється це у вирішні часи, коли тріщить московська імперія, захлинається протиріччями, що від них не порятує її ні „найпередовіша у світі техніка”, ні високоциферна армія, ні нуклеарна зброя. Не ці бо фактори вирішують, як повчас історія, тривкість володіння народом, а ще ж у XX столітті. Вірити нам треба, вірити, і з вірою здійснювати всіма доступними нам засобами ті кличі, що зміцнюють нашу невгнутість.

канців країн вільного світу для близької співпраці між собою.

4. Устійнити шлях для скріплення та всесторонньої розбудови всіх ділянок життя української спільноти у вільному світі.

До участі в Світовому Конгресі Вільних Українців запрошуємо:

Ісрархів Українських Церков, представників центральних репрезентацій та крайових громадських організацій, церковно-релігійні та наукові установи, жіночі, молодечі, студентські, ветеранські, господарсько-фінансові, культурно-мистецькі та професійні і станова об'єднання українського суспільства.

Як гості Світового Конгресу Вільних Українців будуть запрошені визначні діячі українського політичного життя, представники урядів приятельних нам країн, парламентаристи країн нашого поселення та наші співгромадяни, які з симпатіями відносяться до українського народу в Україні та української спільноти у вільному світі.

Ми глибоко переконані, що на наш заклик позитивно відгукнеться все організоване українство в країнах вільного світу. Ми віримо, що всі запрошені організації і інституції подбають про масову участь їхніх делегацій у Світовому Конгресі Вільних Українців. Ми віримо, що не буде жадної місцевості, в якій діють українські парохії чи організації, які б не подбали про вміле зібрання фінансових засобів, потрібних для успішного проведення Світового Конгресу Вільних Українців. Ми віримо, що вся вільна українська преса займеться популяризацією завдань і цілей Світового Конгресу Вільних Українців, а все це буде виявом солідарності та громадської зрілості нашої спільноти.

Українці! Ми скликаємо цей Конгрес саме в році, коли минає пів століття від початку Великої Української Революції ХХ століття та створення вільної держави українського народу — Української Народньої Республіки.

День проголошення нашого Маніфесту — це день, коли ми відзначаємо світлі акти суверенності і соборності української держави. І хоч вона впала жертвою воєнної агресії комуністичної Росії, то воля українського народу бути сувереном своєї землі — дотепер незламна.

Хай же наш перший Світовий Конгрес Вільних Українців стане нагодою здобути ширший круг приятелів української визвольної справи.

Хай же він стрясе совістю тих, які живуть свobodно, і остереже їх, що окупант України — Москва — є ворог цілого вільного світу.

Хай він докаже, що Москва невпинно і систематично приготує агресію проти вільного світу, захитує основи тривалого миру в світі.

Хай же перший Світовий Конгрес Вільних Українців донесе до наших рідних в Україні радісну вістку, що об'єднана й організована українська спільнота у віль-

ному світі скріплює свої сили і докладає всіх зусиль, щоб приспшити день визволення українського народу та відновлення його Суверенної Соборної Української Держави.

Нью Йорк, 22 січня 1967 р.

ПАН-АМЕРИКАНСЬКА УКРАЇНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ

о. д-р Василь Кушнір — президент (Канада); Йосиф Лисогір — заст. президента (ЗДА); Ігнат Білинський — секретар (ЗДА); Іван Сирник — секретар (Канада); д-р Матвій Стахів (ЗДА), Микола Плавюк (Канада), мгр Іван Іванчук (Канада), д-р Володимир Михайлів (Бразилія), проф. Віктор Приходько (Венесуела)

ДЕКЛАРАЦІЯ

УКРАЇНСЬКИХ САМОСТІЙНИЦЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СПРАВІ СПІВПРАЦІ В СИСТЕМІ УККА

У зв'язку з відбутим у місяці жовтні 1966 р. ІХ Конгресом Українців в Америці, появилися в деяких українських часописах заяви і статті опозиційних до УККА українських організацій, які з різних причин відмовилися на Конгресі делегувати своїх представників до керівних органів УККА. В тих заявах безпідставно і кривдливо обвинувачено велику більшість делегатів ІХ Конгресу УККА, представників різних політичних і громадських організацій, установ і товариств, мовляв, вони не допустили на Конгресі представників меншости до керівних органів УККА.

Ніщо не є далі від правди, коли взяти до уваги, що склад керівних органів УККА на Конгресі значно збільшено, призначено місце в Екзекутиві навіть такій організації як ДОБРУС, яка на Конгресі мала тільки одного делегата, при чому якраз опозиція дискримінаційно вилімувала представника Співки Визволення України з пропонованого Номінаційною комісією складу Екзекутиви УККА.

Пристаюючи до творчої реалізації постанов ІХ Конгресу, Екзекутива УККА проголосила заклик до всіх організацій, що входять у склад УККА, щоб вони припинили пресову полеміку в справі подій на минулому Конгресі. Тому закликіві підпорядкувалися ті організації, які льояльно виконують доручення та зберігають напрямні УККА. Опозиційні до УККА групи залили, однак, українську політичну громаду потоком злобних закідів, обвинувачень та перекручень ідейних і політичних засад тих організацій, що конструктивно працюють в системі УККА. В такій ситуації заходить потреба з'ясувати відношення тих організацій до УККА й постанов його Конгресів та водночас викласти передумови співпраці з іншими самостійницькими групами на форумі УККА.

Організації самостійницького табору були, є і залишаться лояльними членами УККА, як верховного представництва всієї української самостійницької громади в ЗДА, що демократичним способом здійснює визначені статутом і Конгресами УККА цілі й завдання. Український Конгресовий Комітет Америки, від початків свого існування в 1940 році, був і є незалежний у своїй дії і своїх рішеннях, як національна репрезентація українців у ЗДА, що має завдання репрезентувати й керувати українським збірним життям, зокрема сконсолідувати діяльність усіх національних українських громадських, церковно-релігійних і політичних організацій, з метою всесторонньої допомоги українському народові у його визвольній боротьбі за повернення своїх суверенних прав у соборній Українській Державі.

Характер УККА, його ідеологічні принципи, цілі й завдання визначені чітко в статуті і постановах Конгресів УККА, які стверджують, між іншим, що до основних завдань УККА належить:

„...Інформувати про скрутне положення українського народу та забезпечувати всі можливі засоби підтримки в його героїчній боротьбі за відбудову вільної, ні від кого незалежної, соборної, народоправної Української Держави, як теж, — помагати українському народові в Україні, щоб здобув гідне й рівне трактування з іншими народами, як вільний і об'єднаний член у родині європейських держав...”

В практичному здійсненні цих завдань статут УККА противиться і осуджує всі тоталітарні доктрини й рухи, зокрема комунізм, і забороняє будь-яку співпрацю з ними.

Постанови Конгресів УККА, зокрема VIII і IX, проголошують усьому світові, що „українці в Америці є горді із своєї приналежності до українського народу й рідних великих ідейних, історичних і культурних українських традицій та української спадщини, що становлять наш нерозривний зв'язок із великим і волелюбним українським народом, тепер окупованим і поневоленим Москвою. Ці великі українські традиції і спадщину українці в Америці твердо рішені зберігати, плекати й розвивати та докласти всіх сил і зусиль, щоб допомогти нашому українському народові здобути ввільнення цілими поколіннями волю...”

Характеризуючи сучасний стан в Україні, постанови Конгресів стверджують, що „українському народові, який ще тому 46 років мав свою суверенну державу, московсько-большевицький імперіялізм збройною силою знищив цю державу, а для замилення очей світові створив фікцію державності УРСР, фактичний центр якої є не в Україні, а в Москві. В УРСР український нарід змушений працювати для ворожих йому цілей російського імперіялізму. Комуністична партія СРСР увесь час веде наступ на всі українські національні, політичні, релігійні, наукові, літературні і культурні надбання під заслоною теорії злиття націй, на ділі московщення українського й інших поневолених Москвою народів”.

У наступі на українську еміграцію, стверджує IX Конгрес Українців в Америці, „окупаційний москов-

сько-комуністичний режим в Україні висилає закордон свої партійні делегації з метою ширити заколот і розкладати українську спільноту у вільному світі. Тому Конгрес висловлюється рішуче проти будь-яких приязних контактів із такими висланцями совєтського режиму”.

Закликаючи українську спільноту виявляти й демонструвати перед світом комуно-московські злочини супроти українського народу в минулому й сьогодні, IX Конгрес засуджує т. зв. культобмін, що його Москва використовує для підривних і пропагандивних цілей у вільному світі, як теж відкидає як шкідливу совєтсько-московську концепцію політики коєкзистенції.

Ми, українські політичні самостійницькі організації, визнаємо і здійснюємо ідеологічні принципи і політичні засади діяльності УККА, устійнені в статуті й постановах Конгресів і Ради Директорів УККА та кладемо ці принципи й засади в основу своєї співпраці з іншими самостійницькими організаціями, членами УККА. Ми завжди були й є готові співпрацювати лояльно з усіма українськими організаціями, як громадськими, так і політичними, при умові, що вони своєю практичною діяльністю, а не лише на словах, визнають ці основні принципи самостійницького національного руху.

Українські самостійницькі організації, які визнають демократичні методи політичної дії в житті спільноти, зокрема дали доказ на останньому Конгресі УККА, що вони послідовно дотримуються цієї початкової засади своєї акції. Самостійницький табір найлояльніше співпрацював з усіма громадськими організаціями, зокрема з братськими Союзами й іншими громадськими організаціями, та уступав із своїх вужчих організаційних цілей в ім'я добра сконсолідованої дії в користь допомоги українському народові визволитися з-під комуністично-московської окупації. Ці організації пробували усією силою ідейних аргументів переконати до такої сконсолідованої праці і співпраці всі політичні групи, які на IX Конгресі вели нічим не оправдану тактику опозиції. На жаль, ці заходи тоді не дали успіху з тієї причини, що деякі опозиційні групи воліли вибрати тактику оборони тих кількох малих щодо членства груп, які вже віддавна проявляють таку діяльність, що в практиці є запереченням основних принципів статуту УККА та засадничих постанов Конгресів Українців в Америці і що змагає до переоцінки самостійницьких політичних позицій УККА по лінії т. зв. культобміну, приязних зустрічей із висланцями совєтсько-московського окупаційного режиму в Україні, „будування мостів” між українською еміграцією і УРСР, як „українською” державою, та підмінення політики активної боротьби проти совєтсько-московського імперіялізму капітуляцією перед ворогом.

Самостійницькі організації співпрацювали в минулому і готові співпрацювати далі на виразних демократичних підставах із кожною українською громадською чи політичною групою чи партією, якщо вони стануть

на тій самій основі громадської і політичної діяльності з дотриманням у практиці, а не тільки на словах, усіх ідеологічних принципів УККА.

**УКРАЇНСЬКІ САМОСТІЙНИЦЬКІ ПОЛІТИЧНІ
ОРГАНІЗАЦІЇ:**

**Організація Оборони Чотирьох Свобід України
(ООЧСУ)**

**Українська Гетьманська Організація Америки (УГОА)
Спілка Визволення України в ЗДА**

**Союз Земель Соборної України — Селянська Партія
в ЗДА**

**Український Союз Політичних В'язнів у ЗДА
Асоціація б. Українських Політичних В'язнів
совєтського й інших тоталітарних режимів, в ЗДА**

Нью Йорк, січень 1967 р.

ІСТОРІЯ УПА ЕСПАНСЬКОЮ МОВОЮ

MARTINEZ CODO, ENRIQUE, Guerrillas tras la cortina de hierro. Buenos Aires, Instituto Informativo — Editorial Ucranio, 1966. 419 p. illus., ports., maps., charts. 24 cm. Bibliography: p. 415-419.

Напередодні 25-річчя постанови УПА появилася в Буенос Айресі еспанською мовою дуже цінна публікація військового письменника Мартінеза Кодо „Партизани за залізною заслоною”.

Слід зазначити, що на першій конференції в справі рухів спротиву під час другої світової війни (1939-1945 рр.), 14-17 вересня 1958 р. в Льєжі та Брюсселі, в Вельгії, з участю представників 16 держав, про УПА ніхто не згадав. Комуністи ту конференцію збойкотували, бо польський рух спротиву заступав там ген. Т. Бор-Коморовський.

Друга конференція відбулася в Міляні, в Італії, у березні 1961 р. з участю большевиків, а третя в Карльсбаді, в Чехословаччині, на початку вересня 1963 року була опанована комуністами. На доказ цього маємо публікацію московською мовою „Німецько-фашистський окупаційний режим, 1941-44 рр.”, видану Інститутом марксизму-ленінізму при ЦК КПСС в Москві 1965 р.

У цій публікації окремий розділ (стор. 36-49) присвячений німецькому окупаційному режиму в Україні. На стор. 65-74 якийсь В. Коваль пише про політичну кризу окупаційного режиму в Україні і картає українських націоналістів. На стор. 163-186 представлена економічна експлуатація України німцями. На стор. 219-230 описується вивози людей з України на роботи до Німеччини. На стор. 281-299 подано опис нацистського терору і беззаконня. Ніде ані словом про спротив, що його ставила німцям героїчна УПА.

Поява історії УПА еспанською мовою відкриває очі багатьом історикам на те, чому про УПА на всіх тих конференціях ніхто нічого не говорив.

Історія УПА Мартінеза Кодо багато ілюстрована світлинами наших героїв — провідника ОУН Ст. Бандери, ген. Тараса Чупринки-Шухевича та інших, що полягли на полі слави в боротьбі за волю України. Ряд мал, схем, документів та оригінальних фотографій, як також широка бібліографія значно збагачують цю монографію, присвячену пам'яті бійців УПА. Передмовою до неї написав генерал Люї Гарсія Роллян, який рекоме́ндує це видання як підручник ведення підпільної війни для воєнних шкіл.

У 12-ти розділах автор представляє широкий образ історії УПА від її початків, включаючи рейди, як також акцію під час мадярського повстання 1956 року. Він належно оцінює роль ОУН в організуванні та керуванні УПА, описує її перші бої з німцями, пізніше бої з москалями, поляками, мадярами та чехами. Докладно описує озброєння, логістику, тактику боїв, пропаганду та підпільну працю УПА.

На окрему увагу заслуговує розділ XI про юридичний статус УПА, тобто про визнання УПА як воюючої сторони згідно з міжнародним правом, прийнятим у Гаазі в 1899 та 1907 роках цивілізованим світом.

Останній розділ присвячений можливостям повстанських дій в СССР під сучасну пору, зокрема за відновлення Української Самостійної Соборної Держави. Ті можливості західний світ зігнував під час другої світової війни, і тепер мусить дорого платити за ту свою помилку.

Авторові та Українському Інформаційно-Видавничому Центру в Аргентині, як також інспіраторові цього видання Юрієві Тисові-Крохмалюкові належить велике признание.

О. С.

**ТРИМІСЯЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКИ
В СУМ**

По всіх країнах, де діє СУМ, проходить „Тримісячник української книжки в СУМ”. Це — продовження проголошеної недавно ОПДЛ та іншими установами акції „Двомісячника української книжки”.

Мета цієї акції — зацікавити молодь українською книжкою, зокрема сучасною нашою літературою.

На завершення „Тримісячника української книжки” ЦУ СУМ вирішила зорганізувати Велику Книжкову Льотерію, на яку призначено 300 нагород, між ними: Енциклопедія Українознавства, вид. НТШ, Твори Т. Шевченка, 14 томів, вид. М. Денисюка, Трилогія „Мазепа” Б. Лепкого, 6 томів, вид. М. Денисюка, Історія Українського Війська та Історія Української Культури, вид. І. Тиктора, Вбивці Бандери перед судом, вид. Укр. В-ва в Мюнхені, Археологія України Я. Пастернака, Нарис Історії України, Д. Дорошенка, вид. Дніпрова Хвиля, Кобзар Т. Шевченка, вид. І. Тиктора і інші.

Участь в льотерії візьмуть усі передплатники „Крилатих”, які до кінця лютого вирівняють залежність і вплатають передплату на 1967 рік. Льосування відбується в березні 1967 р.

РЕЦЕНЗІЇ

О. Керг

ГАРНИЙ СВІТ У ТВОРАХ ВАСИЛЯ ГАЙДАРІВСЬКОГО

Василь Гайдарівський ходить вулицями Філядельфії, з'являється на літературних вечорах, з ним приємно порозмовляти, він увічливий і милий.

Може десять, а може й більше років тому друкувався його роман у підвалах „Свободи” — „Ще одно кохання”, який не появився, на жаль, книжкою і заінтригував читача, що любить гарну прозу. Це був роман з підсоветського життя, зовсім відмінний від тих усіх, що появилися на еміграції. Він був такий спокійний, такий епічний, такий ніби зовсім об'єктивний, ніби писаний людиною, що пройшла крізь советське життя незаторкнутою, в чарівній шапці невидимці. Він трохи дивував, бо, звиклий до макабричних тюремних сцен, до голодових судорог читач, випускав з уваги людський побутовий момент підсоветського громадянина і вважав його нереальним. Романи Багряного, Олени Звичайної шарпали нерви, вони були стогоном, криком, і, потрапивши до чутливого читача, викликали гарячу реакцію і досить швидко залишались кошмарним спогадом, що його читач бажав якнайшвидше забути.

Роман Василя Гайдарівського показував підсоветське життя, над яким читач задумувався і з якого вчився. Він показав у літературній формі більше дійсності, як студії та наукові праці. На жаль, він залишився в підвалах щоденника.

Після довшої перерви автор обдарував нас новим твором зовсім іншого характеру. Казковим шматком життя, призабутого, незнамого новому поколінню, витертого з дійсності дбайливими організаторами нового „щасливого ладу” — колгоспів, що тісно зв'язаний з селом, степом, передреволюційним побутом. На тлі реального селянського життя, реального села, реальної околиці степового краю та реальних людей — легенда про „заячого пастуха”, обдарованого дивною прикметою розуміти звірячу та пташину мови і надзвичайно чесним характером, що його український ідеал зводиться до характеристичних прикмет Тарасів: Тараса Трясила, Тараса Шевченка, Тараса Бульби.

Заячий пастух це не просто хлопець, що покинув село. Це не просто сирота, що мусів би викликати співчуття. Це — біографія героїзму, біографія героя, наділеного метафізичними прикметами. Стиль цієї біографії простий, як євангельські історії, а мова характеризує ту частину України, де має би народитися четвертий Тарас...

„Заячий пастух” викликав розгубленість у критиків, які не знали, в котру шуфляду відомих їм стилів його засунути. І рішили, що він — композиційно несучільний, що в ньому реальне переплелось з нереальним, хоч це і є якраз прикмета твору.

Вслід за „Заячим пастухом” появилася збірка „А світ такий гарний”. Самий заголовок книжки, як, зрештою, і вся попередня авторова творчість, висловлюють його настанову до життя: позитивну, стверджуючу, добродушну й прихильну. Хоч світ у згаданій книжці страшний, недобрий, повний трагічних істот, якими стають люди в підсоветській дійсності, автор вишукує хоч малесенькі проблески краси, добра, миру, людяности й радости, бо така його вдача і так сприймає він життя.

Без шумних проклямацій, без публіцистичної бомбастики, без голословних доктрин про позитивного героя Гайдарівський знаходить у своїх опечалюючих сюжетах, що їх підсунули важкі переживання, радісний соняшний промінь у характері персонажів, у позареальному, в природі, в щирому гуморі, не зважаючи на те, що дія відбувається в сумній, запорошеній вугільною пилюкою авторовій батьківщині, Донбасі, в часи жорстокого, колоніального життя тіння людей, викинутих поза рямці нормального.

„А світ такий гарний” — це три повісті і лист, написаний до видавця. Зміст збірки — сучасне українське життя. Інженер, каторжанин, робітник на цегельні, лікарка, пройдисвіт, начальник районного НКВД, шахтарі. Особливо перша повість — „Мерехтливі зорі” — помітна тим, що це єдина досі в нашій літературі повість, що її тло — той вугільний басейн, до яко-

го плив роками й гливе людський потік з хліборобських степів за заробітками, тікаючи від голоду чи переслідувань. Про Донбас лише мимоходом, лише півсловами писали в нашій літературі, знецінюючи цю частину України, навіть за її інтернаціональний характер, за те мішане населення, що, покинувши полтавську чи київську говірку, стало розмовляти жаргоном, офіційно, але вдома, особливо, коли з'їжджались здалеку родичі, зразу переходять на рідну мову, на рідні пісні...

Герої тих повістей з чорними від вугляної пилоти обличчями, в робочих „спецовках”, з лайкою на устах у шахті, скидають з себе намул донбасівського будня, коли свято чи коли приїде з далеких країв брат, чи коли кохання опанує душу або нагріє нещастя. Це брати, кохані, сердечні, незрадливі, здатні на подвиг. І поводяться вони просто, сердечно, як добрі, чесні люди.

І були б ці повісті надзвичайно побажані не лише для втомленого нервовим життям читача на еміграції, а й для смертельно змученого „соціалістичним реалізмом” читача в Україні, якби не час і не простір, що і в цих повістях грають трагічну роль. Вони оголюють гіркий трагізм приречених жити в сьогоднішньому Донбасі, що, крім чорного золота, продукує чудесних людей, на жаль, здавлених совєтською дійсністю.

Остання повість у збірці — зразок гумористики високої кляси.

У листі до видавця автор пише про недруковані чи приготовані до друку нові твори. Думаємо, що всі вони також написані рукою визначного письменника.

Василь Гайдарівський високий, спокійний і ввічливий козарлюга. Дивлячись на нього, думаєш, що інакше він писати й не може.

Українська Громада в Туреччині звертається до всіх українських редакцій та видавництв з проханням прислати книжки, брошури, кишенькового розміру Святу Євангелію, календарці, портрети визначних діячів України, часописи і журнали в українській та в чужих мовах на адресу:

Frau Emmi Z., Sotnik,
Beyoglu Posta Kutusu 224,
Istanbul/Turkey

ЯКЩО ЦЕ ДЕБЮТ — ВІН РІШУЧЕ ВДАЛИИ

Мирослава Ласовська, ПІД ЧОРНИМ НЕБОМ, повість, стор. 207. Видавництво Пробосм, Торонто 1966 р. Канада. Літературна редакція — В. Давиденко. Мистецьке оформлення — В. Ласовський.

Вже самий заголовок книжки наставляє увагу читача на серйозний тон. Розповідь подій, що розгортаються в прискішеному темпі, і сама фабула тримають увагу читача в полоні до останньої сторінки. Мова енергійна, темп розповіді можна б назвати жорстоким алеґро. Стилїстика природня, вдало скомпонований сюжет, переходить від мотиву до мотиву логічно, діалогі живі і темпераментні, так що в цьому відношенні авторка вийшла рішуче переможцем.

Основу цієї повісти творять кошмарні переживання інтелігентної українки, галичанки, що з малолітньою донею попадає у вир конфліктів із окупаційним більшовицьким режимом. В сорокових роках втрачає вона чоловіка і попадає на заслання до Казахстану.

Це, очевидно, тільки суха схема повісти, насиченої різноманітними епізодами, типовими для тієї неслїтської дійсности. В контексті цього, як-не-як, похмурого оповідання все таки пульсує філософія активізму, девіз не здаватися в полон інерції подій, але, навпаки, навіть найбезнадійнішу дійсність опановувати по змозі власною ініціативою, себто протиставитися найжорстокішому режимові поневолення.

Десь тут вичувається один із капітальних мотивів так часто сьогодні по журналах цитованої філософії екзистенціалізму, а саме — є містици непередбачливості ситуацій, які створює життєва метушня і в якій індивідуальне рішення є завершенням абсолютної правди буття.

Швидкість темпу, з яким авторка переходить від мотиву до мотиву, вмїло контрастуючи ситуації так, що кожен розповідний етап творить доволі чїтку суцїльність, за аналогією пригадує літературну техніку фільмових сценарій.

Та й справді це спокуслива ідея перенести ось такий тематично актуальний епізод з нашої національної мартирології на екран. На жаль, це — фантастична мрія. Немає в нас покищо своїх кінових компаній, цих потуг популяризування сенсацій, якими рясніє наша історія і наша буденність.

І ось до грона наших екзильних жінок-письменниць включилася ще одна енергійна авторка, можливо із замаскованим в цій повісті драматичним хистом. Якщо це дебют, він рішуче вдалий, і іскра Божа в ньому відчутна.

Книжку прикрашує кольорова обкладинка, скомпонована мистцем В. Ласовським, з характеристичною для нього легкістю та чїткістю, що ляконічно з'ясовує ідею твору.

Володимир Гаврилук

„ПАМ'ЯТНИК НЕТРИВАЛИЙ”

Максим Рильський: „Вибране з творів”, Літературна бібліотека УТГІ, ч. 1. Мюнхен 1965, ст. 102, видано за допомогою Апостольської Спархії в Німеччині, з передмовою д-ра Ростислава Єндика.

Недавно порушили ми на сторінках „Вісника” (вересень 1966) потребу давати до видань творів підсоветських письменників необхідні коментарі. Коли мова про зазначену вгорі книжку, то її упорядник д-р Р. Єндик зробив це з повною свідомістю цієї необхідності.

Ствердивши на початку, які труднощі мав він, щоб вибрати найсуттєвіше для української літератури з 30-ти книжок поезій Максима Рильського, майже недоступних на Заході, і з доступного 10-томника, виданого в Києві 1962 р., але вихолощеного з усього національного, українського, — упорядник назвав свою роботу „Прокрустовим ліжком”, бо довелося йому ще й обтравити „живу субстанцію поета” з огляду на недостачу грошових засобів!

Ще важчою була робота упорядника над короткою літературною аналізою творчості цього зацькованого й водночас обсіпаного почесними поета, який вибрав шлях пристосуванства, прийняв насильство над своєю музою, щоб вижити й залишити „пам'ятник нетривалий” нащадкам... При тому д-р Єндик не виправдує Рильського, як автор „Тремблінки” тих жидів, що на трупах своїх земляків вирішили „жити, щоб розказати світові”. Він пише: „Ми хочемо бачити тільки його високі льоти, бо час був і є занадто страшний, щоб ми мали право осуджувати творця, перед яким стояв вибір — поповнити самогубство або піти на уступки при використуванні кожної найменшої нагоди, щоб таки сказати своє слово”. І додамо: своє справжнє слово, яке так важко було йому висловити в підяремній Україні: „Шукаю білої лілеї — а всі лілеї у багні! Шукаю я землі своєї, бо ця земля чужа мені”. Це поетично висловлене відоме окреслення: на нашій, не своїй, землі!

Це своє пристосуванство й урятування від засланця чи розстрілу Рильський окупив нестерпними муками. На відміну від грубошкурних холуїв, — як їх називав впорядник, — він щиро визнавав: „І я скажу: життєву путь свою, нерівно і хитаючись, верстав я, і чашу мук за те належно п'ю...”

І ось цією щирістю, — яка рідка вона в СРСР! — а також контрверсійними поезіями та статтями в оброні рідної мови, — за що й цькували! — Максим Рильський все ж таки здобуває прихильність читача, який любить клясичну, витончену форму й цінить заборонений патріотизм, поданий так завуальовано.

Ще 1929 року Рильський написав щось ніби заповіт: „Пам'ятник”. Він думав, ще тоді, за НЕП-у, що хтось „припадеком”... „розглядаючи старих книжок сміття, незацікавленим напам'яне нащадкам мале своє життя”. І подумає про поета, що він „в житті ні разу неправді не служив”... На жаль, Москва не дала здійснитися цьому його шляхетному намірові, бо зламала хребет великого поета! І читач „Вибраного з творів” подумає: „Яка шкода, що такий талант служив Москві!”...

Софія Наумович

КУДИ ПРЯМУЄШ, ЛИСЕ?

Ніхто ніколи не заперечував таланту найвизначнішого сучасного українського карикатуриста Едварда Козака, що втішає читача своїми ілюстраціями у „Веселці” і в „Крилатих”, своїми карикатурами, що мають уже славу традицію. Тепер він редактор і видавець еміграційного „Лиса Микити” і популяризатор набридлого воляпоку, яким кожного місяця зневажає дурного „селепка”, тобто колишнього селянина, невченого і наївного, що й досі, переїхавши землі та океани, не навчився як слід говорити, а особливо вимовляти чужі слова. Все ж таки хоч який дурень той Гриць Зозуля, а доводиться йому забирати голос в таких справах, що й мудрий загубив би голову...

Було перед війною у Львові кіно „Уцеха”, тобто радість по-польському, де на естраді перед кіносеансами виступав такий же дурнуватий, з батоном у руці, в полотняних штанах Гриць Зозуля під якимсь перекрученим українським прізвиськом і на догоду польській україножерній публіці розповідав смішні історії таким же чудернацьким воляпоком.

Від „Уцехи” не залишилося й спогаду, а Козак у своєму „Лисі” відморозив придуркуватого українця, і він уже довгих двадцять років набридає читачеві своїм зневажливим гумором. Питання лише, хто на еміграції і є той дурень, що перекручує рідну мову на чужі слова? Чи той колишній селянин, що завжди говорив мовою чистою, як міщани, а в Америці опанував англійську мову куди швидше, як не один інтелігент, чи може хтось інший? Мабуть, хтось такий інший, бо занадто мудрі справи заторкує він у своїх гумористичних розповідях.

Що ж є темою для міркувань Гриця Зозулі? А ось що: УККА, Визвольний Фронт і бандерівці-„тоталітаристи”, які знущаються над бідними „демократами”, сокири з ножами, ку-клукс-клани, доноси на якісь грошові зловживання, очевидно, бандерівців, підозрілі дії тих же таки бандерівців, які виступають проти зустрічей з московськими висланцями, та інші жахливі речі. Тож, читаючи цей гумористичний журнал, можна просто вивчити якийсь новий декалог антинаціоналіста! До речі, велику частину журналу заповнюють передруки з польської „Культури” і советського „Перця”.

Що ж, на милування нема силування! Раз не всмак націоналісти, є ж на світі „демократи”, соціалісти, „прогресисти”. Але що „Лис” передруковує навіть такі „гуморески” з „Перця”, що є звичайними доносами на українців в Україні, то це справа куди гірша.

У малій нотатці „Свободи” читали ми, що Драч і Павличко, відвідавши Союзівку, належно оцінили талант Едварда Козака. Щастя Боже!

Було б весело, якби не було сумно. А колись під наглядом редакторів „Діла” та „Нового Часу” Едвард Козак дошкульно висмівав наші загальні болячки. Чим це пояснити? Чи не тією сенильністю, яку закидає він професорові Смалю-Стоцькому? Чи не час і йому піти на пенсійну пільгу, щоб не вносити замішання в громадське життя?

Петро Печальний

ЗАКЛИК

Головної Управи Оборони Чотирьох Свобід України в Нью Йорку до членів і симпатиків Організації Українського Визвольного Фронту в ЗДА в справі збірки на Український Народний Фонд при УККА

Ще перший Конгрес Американських Українців, що відбувся 24 травня 1940 р. у Вашингтоні, виразно вказав шлях, яким повинні йти українці Америки, виконуючи своє велике і відповідальне завдання: допомагати українському народові в його невинній, важкій боротьбі за повне визволення.

Перший Конгрес УККА, як і наступні, включно з дев'ятим, що відбувся в жовтні минулого року в Нью Йорку, у своїх одногласно схвалених резолюціях визначили план праці в усіх ділянках національного життя: політичній, культурній, суспільній і економічній. Цей план-програму укладалось і укладається в тій надії і переконанні, що всі українські організації, все наше громадянство, свідоме свого національного обов'язку, допоможе творити конечно потрібну для УККА фінансову базу.

Живемо в часах, коли Москва за всяку ціну старається накинути світові „мирне співіснування”, щоб мати передишку для розв'язання своїх найпекучіших внутрішніх проблем, а передусім для здушення визвольної боротьби українського і інших нею завойованих народів. В Кремлі прекрасно розуміють роль української антикомуністичної еміграції і знають, що ця еміграція може зробити в обороні свого поневоленого народу, коли у своїй діяльності керуватиметься засадою: ворогові вірити не можна, і треба на кожному кроці його поборювати.

У 50-річчя Української Національної Революції, в 25-річчя постанови УПА, в році Світового Конгресу Вільних Українців і в 25-річчя Українського Конгресового Комітету Америки закликаємо членів і симпатиків Українського Визвольного Фронту — всі Відділи ООЧСУ, УПА, СУПВ, ТУСМ'у, ПАВНА, всі Осередки СУМА — включитися в акцію збірки на Український Народний Фонд при УККА, призначений насамперед для допомоги нашому народові в його боротьбі з Москвою.

Щоб людям доброї волі не докучати відозвами, оголошеннями в радіо і пресі, Головна Управа ООЧСУ вирішила призначити місяць лютий для переведення цієї збірки. При цьому пригадуємо, що УККА всю свою працю провадив і провадить лише за українські гроші, знаючи, що чужі гроші зобов'язують, з яких би фондів вони не приходили. Тільки власні фінансові засоби дають можливість, незалежно від міжнародньої кон'юнктури, вести безкомпромісову українську політику.

Тож, коли в місяці лютому завітають до Вашої хати збирачі з повноваженнями і бльочками УККА — жертвуйте щедро у переконанні, що ваша жертва є вкладом у велику справу допомоги Батьківщині, у справу ширення правди про Україну, яка стоїть у важкій боротьбі за свою державну волю!

Усі зібрані членами Українського Визвольного Фронту гроші на УНФонд будуть вручені Голові УККА на Бенкеті, який відбудеться в суботу 11 березня 1967 р. в готелі Комодор в Нью Йорку з нагоди 14-ої Конвенції і 20-річчя ООЧСУ. Списки жертводавців і перші копії бльочків будуть передані Відділам УККА для втягнення в списки платників.

Допомагаймо нашій Батьківщині чим можемо: словом, ділом, молитвою до Бога і жертвенністю на корисні цілі. Щоб наші рідні постійно відчували нерозривну єдність з нами, тепло нашої братньої любови.

ГОЛОВНА УПРАВА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ В НЬЮ ЙОРКУ

Іван Винник — голова, Ігнат Білинський, Лев Футала — заступ. голови, Володимир Нестерчук — секретар, Володимир Левенець — касир.

Нью Йорк, 5 лютого 1967 р.

КОЛЯДОЮ ЗВЕСЕЛЯЛИ НА ДАЛЕКІЙ ЧУЖИНІ

Визвольний Фонд ОУН має вже свою стару традицію. Бувало на Україні кожний патріот мав за велику честь жертвувати на Визвольний Фонд ОУН, яка стояла в першій лінії революційної боротьби з окупантами України. Цю жертву людина давала потаємно, щоб ніхто не покликаний не знав, бо за це окупант тяжко карав. Кожний жертводавець знав цю небезпеку, але вважав за свій святий обов'язок покласти власну цеглинку до тієї будівлі, що звалася революційною боротьбою за Волю України.

У 30-их роках збірку на Визвольний Фонд переводилось також на чужині, зокрема, на землі Вашингтона. Але тут ніхто з цією збіркою не крився. Її переводили явно під українськими церквами. Не один симпатик ОУН тримав пушку з ініціалами ОУН у своїх руках, не пропускаючи жадного прохожого.

— Навіть жидівські купці, яких я знав, — оповідав п. Павлівський з Філядельфії, — давали на ОУН і при тому казали: „Ну, хай ваші борються за свою Україну, наші також борються за свою Палестину”.

Оце приклад доброго збирача, який не стидався збирати на допомогу для борців за Волю України. Мав відвагу підступати до жидів, предки або родичі яких жили в Україні.

З припливом до ЗДА і інших вільних країн нової еміграції з України, посилилась і збірка на Визвольний Фонд ОУН. Але тим разом приборала вона інших форм, принаймні в ЗДА. 1948 року по деяких осередках поселення українців збиралися охотники і йшли

В АЛЬБОМ КОНТАКТОВЦІМ

Член делегації УССР в ОН Дмитро Павличко, якого так ентузіастично зустрічали в Америці і Канаді наші „реалітетинки”, повернувшись з місійної подорожі, виступив у киевському журналі „Дніпро” (січень 1967. ч. 1) з віршем, що його мусять уважно прочитати всі адоратори цього московського висланця. Як виходить з епіграфу, наведеного перед віршем, Павличка обурив телеграма до Вашингтону, вислана в імені 1.500 українців, присутніх на Шевченківській академії в Клівленді, — з підтримкою політики през. Джансона у В'єтнамі. Нижче передруковусмо цю „поезію” в цілості.

Р е д а к ц і я

з колядою по хатах, вписуючи пожертви на списки Визвольного Фонду. Така практика виявилась дуже корисною не тільки у збірці грошей на добру ціль, але й мала позитивні наслідки у вихованні молодшого покоління в різдвяних традиціях. Деякі родини із старої еміграції вперше по довгих роках почули в своїй хаті спів коляди. Помагали колядувати і плакали з розчулення. Тож збірка на ВФонд з кожним роком набирала розмаху, і можна сподіватися, що ще довго і з успіхом наші колядники виконуватимуть своє шляхетне завдання.

Взоруючись на цих колядників, також наші молодечі організації СУМА і Пласт почали переводити коляду на свої потреби, а за ними пішли й інші організації. Відновила коляду по хатах і Українська Церква.

Українські родини спокійно собі святкують по теплих хатах, забавляють гостей або ідуть в гостину до своїх друзів. А того всього не мають колядники. Вони лишашть своїх дітей чи батьків і виходять з хати часом у сльоту або на мороз, коли мете снігом, як було цього року у Філядельфії, що нагадувало Різдво на Україні. Колядники мокрі і перемерзлі виконують свій святий обов'язок і не мають за це ані шеляга нагороди, хіба тепле слово. Але це тепле слово господаря підбадьорює колядників, скріплює їх віру в український патріотизм. І треба признати, що українські родини, за дуже малими виїмками, радо приймають колядників у свої хати, не турбуючись тим, що на пушистих килимах залишаються мокрі сліди.

Таких привітних і жертвених українських родин дуже багато в Америці, і на цьому місці ми складаємо їм від глибини серця подяку. І просимо маленького Ісуса, щоб дарував їм багато Божих ласк і дав змогу виховати своїх діточок на добрих патріотів.

Прикро згадувати, щоправда, дуже рідкі випадки, що траплялися в нашому місті „Братньої любови”. Один „політичний емігрант” кожного року ставить наший групі різного роду казуїстичні питання. Позаминулого року казав: „Не дам, бо немає в нас повної політичної консолідації”. А цього року пробурмотів: „Не дам, бо я до жадної партії не належу”. Ми гадали, що він має якесь упередження до колядників від ООЧСУ, але його сусіди дискретно поінформували: — „Та він жадних колядників не приймає і кожним щось на оправдання каже. Оце перед вами відправив колядників на парохіяльну школу з словами: „Я дітей у школі не маю”.

Хвала Богу, що ми занотували тільки два таких випадки у Філядельфії. На них не варто і увагу звертати. Треба жити з тими, що живуть разом з українською **ідеєю**.

Тяжка, але шляхетна і вдячна праця колядників, але ніщо вона в порівнянні з великим трудом наших друзів в Україні, які в підпіллі міцно стискають у своїх руках холодний автомат або сидять у московських казаматах, чекаючи кулі від ворога. Тому тут, на чужині, колядуймо з вірою, що наша коляда долине аж на лобу України.

Колядник з Філядельфії

Я пізнаю вас, фарисеї —
Такі ж ви підлі, як були,
Дарма, що віддали в музеї
Пісні батьків, як постолі.
Дарма, що поміяли гуні
На фраки, смокінги, плащі.
Я пізнаю лоби чавунні
І тулуби, немов плющі.
Дарма, що ви втекли за море,
Щоб шкуру збергти свою,
Я пізнаю вас, людомора,
Поклони ваші пізнаю.
В бетон б'єтеся напропаще,
Не жаль ні спини, ні чола,
Щоб уклонитись пану краще
Від іншого ж таки хахла.
Це ви училися віками
Сотати лицемірства нить,
Перед московськими дяками
Себе навзаєм очорнить.
Це ви у Відень і Варшаву
Дари возили вперейми,
І нашу славу шанталаву
Як пси, обдерли до страми.
Це ви клялися народ любити,
А кату череп роздробить,
Та мозок ваш тече на плити
В дірки від рабських чолобить.
Пора б на вас і не дивиться,
Не думати про вас пора б,
Хіба це вже така дивниця,
Що панові вклонився раб?
Та в серці палахтить ураза,
І хочеш сам себе клясти,
Що хрунь від імени Тараса
Шле вірнопідданчі листи.
Радійте, тіштеся війною,
Збирайтеся усі в заміт,
То, може, вас, моє купу гною,
Розкине лютий динаміт.
Але за повзання зміїне,
За лестоців гиду паскудь
Царі вам не дали Вкраїни
І президенти не дадуть.
Ні! За блюзнірську телеграму
Вам буде плата золота —
Дадуть найкращу часть В'єтнаму
Для домовини і хреста.